

SOLI DEO GLORIA

Solas

číslo 46

jar 2020

A close-up photograph of several bright yellow flowers, likely Ranunculus acris, with green leaves. The flowers are in various stages of bloom, and the background is softly blurred.

odpočínok

**Na počiatku stvoril Boh nebesia a zem.
A Boh videl všetko, čo učinil, a hľa, bolo
to veľmi dobré...**

1. Mojžišova 1:1, 31

**A Boh dokonal siedmeho dňa svoje dielo,
ktoré činil, a odpočíval siedmeho dňa od
všetkého svojho diela, ktoré učinil.**

1. Mojžišova 2:2

Ty si láska

*vediac Ježiš, že prišla jeho hodina, aby prešiel z tohoto sveta k Otcovi,
keď bol miloval svojich, ktorí boli na svete,
až do konca ich miloval.*

Ján 13:1

1. Ty si Láska čistá, Ježišu môj,
nádej moja istá, len vždy pri mne stoj!
Keď služba, boj, plodia nepokoj,
útechu daj duši, myseľ upokoj!
Ja dúfam v Teba, Tys` moja skrýš,
veď ma v brány neba, vo svoju ríš!

2. Ty si moja láska večná, Ježišu môj,
milosť nekonečná, odpustenia zdroj.
Jas dobroty žiary z Golgoty:
Nikto nemá lásky toľko ako Ty!
Dnes vďak môj vrúcny vznáša sa hor,
Boží trón kde skvúci, kde slávy chór.

Spevník *Duchovné piesne*, Nitra 1987, pieseň č. 90.
Publikované s láskavým súhlasom zostavovateľa spevníka.

Obsah

Kresťanstvo 20. storočia – 3. časť	2	Odpočinok – 3. časť	27
Sloboda a slobodná vôľa	7	Požehnaná Trojica	30
Znamenia časov	13	Čo vychádza zo srdca – 2. časť	33
Odpočinok – 1. časť	16	Jazyky Bábela	35
Odpočinok – 2. časť	21	2 % podielu z dane	40

Kresťanstvo 20. storočia

3. časť: Prúdy kresťanstva v 20. storočí

Kým na konci 15. storočia je možné hovoriť o dvoch prúdoch kresťanstva^{A)}: *katolicizmus* (alebo: *západná cirkev* či *rímsko-katolícka cirkev*) a *pravoslávie* (alebo: *východná cirkev* či *pravoslávna cirkev*), na konci 20. storočia už existujú prúdy štyri. Popri *rímskom katolicizme* a *pravosláví* sú tu cirkvi patriace k *protestantskému prúdu* kresťanstva (*protestantizmus*, resp. v súčasnosti *evanjelikalizmus*^{B)}) a cirkvi zaradené k *letničnému prúdu* kresťanstva (*letničné hnutie* alebo tiež *pentekostalizmus*). Toto je realita súčasnej doby.

Úvod

Na stránkach časopisu *Solas* sme sa v predchádzajúcich číslach vo väčšej či v menšej miere venovali prvým trom prúdom. V tomto článku sa zameriame na štvrtý prúd – *letničné hnutie*. Pokúsime sa načrtnúť *históriu, základné prvky viery a učenia* tohto hnutia tak, ako ich uvádzajú dostupné zdroje. Vychádzame pri tom hlavne zo zdrojov C) a D).

Podľa niektorých historikov letničné hnutie treba považovať za súčasť tzv. *Štvrtého evanjelikálneho prebudenia*^{E)}. Toto hnutie sa usiluje o oživenie duchovného života jednotlivcov, resp. celých spoločenstiev, a aj o špecifické teologické dôrazy, preto je *letničné hnutie* považované za samostatný prúd kresťanstva.

Letničné hnutie, ako to vyplýva už zo samostatného názvu (odvodeného od slova *Letnice*^{F)}), kladie v živote veriaceho (kresťana) dôraz na *priamu osobnú skúsenosť s Duchom Svätým*. Toto chápanie letničných veriacich je v protiklade s katolíckym chápaním, ktoré hovorí, že Svätý Duch je sprostred-

kovaný prostredníctvom biskupa alebo sviatostí. Iné je aj tradičné protestantské chápanie – toto hovorí o sprostredkovaní Ducha zapísaným Božím slovom, Bibliou.

Letničné hnutie – historický prehľad

Zdôrazňovanie osoby a práce Svätého Ducha, ako sa to deje v súčasnom letničnom hnutí, nie je nijakým novým alebo neznámym javom v dejinách života cirkvi. Medzi autormi z prvých storočí sú takí, ktorí spomínajú prejavy Svätého Ducha na začiatku dejín cirkvi. Patria k nim *Justín Martýr* (100-165): „*Medzi nami je možné vidieť ženy a mužov, ktorí majú dary Svätého Ducha*“. Rovnako píše aj *Ireneus* (142-?): „... *počujeme mnohých bratov v cirkvi, ktorí majú prorocké dary a skrze Ducha hovoria rôznymi jazykmi a vynášajú na svetlo skryté veci ľudí na všeobecné dobro a hlásajú tajomstvá Božie*“. Ale po *Augustínovi* (354-430) a *Chryzostomovi* (349-407), ktorí položili základy stredovekej ortodoxie, cirkev zdôrazňovala učenie a na prejavy Ducha sa dívala s nedôverou.

Významnou osobnosťou v dejinách moderného (súčasného) letničného hnutia bol *John Wesley* (1703-1791). Wesley zdôrazňoval „vnútorné svedectvo Ducha“ a učil, že posvätenie kresťana je *druhým* dielom milosti⁽³⁾, ktoré je odlišné od ospravedlnenia a nasleduje po ňom. Preto je možné nazvať Wesleyho „prastarým otcom“ letničného hnutia. Wesley tvrdil, že vymiznutie darov Ducha v histórii cirkvi po Konštantínovi (rímsky cisár v r. 306-337) bolo spôsobené tým, že „vychladla láska mnohých...“.

Tento prúd učenia o *druhom požehnaní* (posvätení) pokračoval *hnutím svätosti* (alebo *požehnania* – *Holiness movement*⁽⁴⁾). Učiteľia hnutia svätosti kázali o skúsenosti druhého požehnania s cieľom úplného posvätenia ako očistenia srdca od všetkého hriechu a niekedy túto skúsenosť nazývali *krst Svätým Duchom*⁽¹⁾. Veľký vplyv v tomto smere mali evanjelizátori *Charles Finney* (1792-1875), *D. L. Moody* (1837-1899) a *R. A. Torrey* (1856-1928), ktorí popri kázani evanjelizačnej zvesti šírili učenie o krste Duchom ako o zmocnení k posvätenému a plodnému kresťanskému životu.

Ako uvádza historik letničného hnutia *Jakob Zopf* (zdroj A, str. 419), hnutie nadväzuje na nasledujúce hnutia v dejinách kresťanstva: po ranej, biblickej cirkvi je to v prvom rade reformácia. Letničné hnutie sa hlási k reformačným princípom *sola*. Ďalej sa hlási k anabaptistickej zásade krstu po vyznaní viery, pietistickému dôrazu na kresťanskú životnú prax⁽¹⁾, Zinzendorfovmu (1700-1760) volaniu k svetovej misii, Darbyho (1800-1882) upozorneniu na druhý príchod Pána Ježiša Krista, Wesleyho

učeniu o posvätení a Boothovej (1829-1912) praxi masovej evanjelizácie (pozri zdroj J).

Ku koncu 19. storočia pripravovali vznik letničného hnutia, ako ho poznalo 20. storočie, tri dôležité skutočnosti:

1. Rastúca opozícia proti hnutiu svätosti a učeniu o druhom požehnaní (zvlášť v metodistickej cirkvi) viedla v USA k založeniu viacerých nezávislých cirkví (denominácií).
2. Viera v *krst Duchom a ohňom* ako *trete* požehnanie (nasledujúce po druhej skúsenosti posvätenia) sa napriek tomu stále viac šírila a rozdelila aj samotné hnutie svätosti.
3. Okrem týchto sa prejavoval stále väčší záujem o duchovné dary, osobitne o uzdravovanie.

Charles Parham a jeho biblická škola v Topeke

Podľa letničných historikov sa rozhodný krok pre vznik letničného hnutia uskutočnil na začiatku 20. storočia v meste Topeka v americkom štáte Kansas. *Charles F. Parham* (1873-1929), bývalý metodistický kazateľ, dospel k názoru, že *krst Duchom* je *treťou* skúsenosťou, ktorá sa prejavuje schopnosťou hovoriť *inými* (cudzími) jazykmi. Na tejto škole sa v decembri 1900 prvýkrát sformovalo učenie, že *hovorenie inými jazykmi*^(K) je prvotný dôkaz, že veriaci prijal *krst Svätým Duchom*. Datuje sa, že 1. januára 1901, tesne po polnoci, 18-ročná študentka Parhamovej biblickej školy *Agnes Ozmanová* začala hovoriť *inými jazykmi*.

Toto učenie o hovorení *inými jazykmi* ako o dôkaze krstu Svätým Duchom si začalo získavať najprv svojich zástancov

v južných štátoch USA, ale až udalosti r. 1906 na *Azusa Street* v Los Angeles, ktoré trvali viac ako tri a pol roka, sa stali štartovacou čiarou letničného hnutia.

Wiliam Seymour a udalosti na Azusa Street

Wiliam Seymour (1870-1922), jeden z Parhamových žiakov, kázal o potrebe prijatia krstu Duchom a hovorenia jazykmi v opustenom metodistickom zbore na *Azusa Street* v Los Angeles. Tu denne od 10. hod. dopoludnia až do polnoci po tri a pol roka boli ľudia volaní k spaseniu, posväteniu, krstu Svätým Duchom, uzdraveniu alebo oslobodeniu od démonskej poviazanosti. Veľký dôraz bol položený na krv Kristovu a ľudia nemali hľadať dary Ducha (tretiu skúsenosť), kým neprežili jasnú (druhú) skúsenosť posvätenia. *Azusa Street* navštívili stovky kresťanov z Ameriky, Európy a tretieho sveta, ktorí domov prinášali posolstvo o týchto udalostiach.

Napriek tomu, že hnutie bolo odmietnuté všetkými veľkými denomináciami a cirkvami, do Los Angeles sa hrnuli ľudia z celého sveta a podobné udalosti boli pozorované napr. v Indii, Číne, Európe, Južnej Amerike a v Jeruzaleme. Hnutie sa rozdelilo, keď r. 1911 *Wiliam H. Durham* (1873-1912) začal na *Azusa Street* kázať, že krst Duchom so znamením jazykov je *druhá skúsenosť a posvätenie je celoživotný proces* založený na dokončenom diele Ježiša Krista. Durhamovi nasledovníci r. 1914 založili letničnú denomináciu s názvom *The Assemblies of God (Zbory Božie)*, ktorá je dnes najväčšou letničnou denomináciou.

Rýchlosť šírenia letničných myšlienok bola závažná. V roku 1910 už za-

siahli Čínu, Afriku a Latinskú Ameriku. Dnes (r. 2016) je v Latinskej Amerike viac ako 1 500 rôznych letničných organizácií a významne konkurujú výsadnému postaveniu rímsko-katolíckej cirkvi.

Letničné hnutie ako štvrtý prúd v kresťanstve

Na konci 20. storočia, približne za sedemdesiat rokov od udalostí na *Azusa Street*, sa letničné hnutie rozšírilo po celom svete. Dôležité je uvedomiť si, že letničné hnutie nie je len denominácia alebo nejaká protestantská sekta. Je to v skutočnosti *štvrtý veľký prúd v kresťanstve* – popri pravoslávii, rímskom katolicizme a protestantizme – a je tvorený mnohými denomináciami. Najväčšie letničné denominácie v USA sú *Assemblies of God (Zbory Božie)*, ktoré vznikli v r. 1914, *the Church of God in Christ (Cirkev Božia v Kristu)*, ktorá je najväčšou černošskou denomináciou, *the Church of God (Cirkev Božia)* a *Pentecostal Holiness Church (Letničná cirkev svätosti)*.

V Európe je letničné hnutie najsilnejšie v Škandinávii. Najvýznamnejší ázijský rast zaznamenalo v Indonézii. Najpozoruhodnejšou sférou jeho vplyvu je dnes Latinská Amerika a Afrika. V mnohých latinsko-amerických krajinách je letničné hnutie najväčšou nekatolíckou kresťanskou skupinou. Odhad z roku 1973 hovorí o štrnástich alebo pätnástich miliónoch letničných kresťanov v Latinskej Amerike.

Letničné hnutie a teológia

Letničné hnutie bolo dlho fundamentalistické a antiintelektualistické. Až v 50-tych rokoch 20. st. sa letniční študenti

teológie začali hlásiť na neletničné semináre v USA. Letničné hnutie v prvých desiatkach rokov svojho jestvovania pracovalo takmer výlučne medzi chudobnými vrstvami spoločnosti a malo v dvadsiatom storočí podobnú úlohu ako metodizmus^{L)} v osemnástom storočí a Armáda spásy^{M)} v devätnástom storočí. Takmer dvadsať rokov počiatkom minulého storočia patrili letničné zbory medzi rasovo najotvorenejšie organizácie v USA.

Potrebu teológie a teologického vyučovania zdôrazňoval Angličan *Donald Gee* (1891-1966). Na rozdiel od mnohých pracovníkov hnutia, ktorí si mysleli, že krst Duchom nahradí teologické vzdelanie, Gee vyžadoval od letničných kazateľov popri očakávaní na Svätého Ducha aj poctivé štúdium a prípravu kázní. Pre tento vyvážený teologický postoj dostal prezývku „Apoštol vyváženosti“. Teológia letničného hnutia vychádza z fundamentalistického chápania Biblie^{N)} ako Božieho slova.

Vplyv a postavenie letničného hnutia

V druhej polovici 20. storočia sa rastúci vplyv letničného hnutia prejavil aj v tom, že na začiatku 50-tych rokov začali vedúce osobnosti *Svetovej rady cirkví*^{O)} uznávať letničné hnutie ako naozaj kresťanské. Prijatie (uznanie) letničného hnutia, *pentekostalizmu*, vodcami Svetovej rady cirkví znamená, že prvýkrát v dejinách kresťanstvo tradičných foriem prijalo entuziastickú

[oduševnenú, nadšenú, zápalistú] formu viery a bohoslužby ako platné a dôležité vyjadrenie kresťanstva. Predtým boli takéto formy kresťanstva buď prenasledované, alebo mohli existovať len mimo organizovanej cirkvi. Podľa *Svetovej kresťanskej encyklopédie* (zdroj **A**, str. 424) sa letniční stali najväčšou rodinou v protestantizme ako samostatné (oddelené) spoločenstvá (cirkvi).

Charizmatické hnutie

Na začiatku 60-tych rokov myšlienky letničného hnutia a duchovné skúsenosti letničných veriach začali prenikať do starších tradičných denominácií. Letničný myšlienkový vplyv spôsobil napätie v mnohých tradičných denomináciách, ale títo „noví-letniční“ ostávali ešte vo svojich pôvodných tradičných zboroch. V druhej polovici 60-tych a začiatkom 70-tych rokov sa tento „letničný myšlienkový pohyb“ na pôde tradičných cirkví začal označovať ako *charizmatické hnutie*. Šíril sa predovšetkým medzi mladou generáciou, ktorá bola po mnohých stránkach sklamaná z vtedajšej spoločnosti, v ktorej žila, a z cirkevného prostredia, v ktorom sa nachádzala.

Charizmatické hnutie pôvodne vyrástlo z *letničného hnutia*, ale na pôde a v prostredí tradičných cirkví. Pritom rozvinulo vlastné chápanie cirkvi a bohoslužieb, čoho výsledkom bolo osamostatnenie a vznik nových (vlastných, charizmatických) cirkví (denominácií).

Redakcia Solás

Zdroje a poznámky:

A) V tomto článku o histórii cirkvi používame výraz „kresťanstvo“ voľnejšie či v širšom význame, než sa tento výraz používa v biblickom pohľade. Keď o katolicizme

(rímskom či gréckom) hovoríme ako o kresťanskom prúde, je to z pohľadu sekulárno-spoločenského či historického. Ak by sme katolicizmus pomerali piatimi princípmi *sola*, bolo by nesprávne nazvať tento prúd kresťanstvom v biblickom zmysle. Podobne je to aj s pravoslávím.

- B) *evanjelikalizmus* je v niektorých zdrojoch označovaný aj ako *neoprotentantizmus* (*nový protestantizmus*); predpona *neo-* znamená *nový, novo-*. Zjednodušene môžeme povedať, že slovo *evanjelikál* (*evanjelikalizmus*) od 18. storočia označuje určitý typ protestantizmu, ktorý zdôrazňuje osobné obrátenie a evanjelizačnú angažovanosť v spoločnosti.
- C) Pavel Hanes, *Dejiny kresťanstva*, Banská Bystrica 2016, ISBN: 80-88945-01-1. V článku sú, so súhlasom autora, použité texty z tejto publikácie, str. 418-424.
- D) Stanley Horton, *Systematická teologie*, vyd. Kresťanský život, Albrechtie, 2001, ISBN 80-7112-069-3
- E) Slovom *prebudenie* (*duchovné prebudenie*) sa z hľadiska histórie označuje *duchovné oživenie* v cirkvi, spojené s pokáním z hriechov a z formalizmu, a s tým súvisiacou evanjelizáciou. Hovorí sa o štyroch evanjelikálnych prebudeniach. Prvé bolo v 18. storočí, štvrté je datované do rokov 1904-1930 a udialo sa vo Walese (Anglicko) a v USA.
- F) *Letnice* (angl. *Pentecost*) – starozmluvný sviatok nasledujúci päťdesiat dní po sviatku prvotín (po Veľkej noci, Pasche) a odtiaľ názov *letničné hnutie* a *pentekostalizmus*.
- G) Wesleyho učenie o *druhom* diele milosti je súčasťou jeho teologického systému (metodizmu)¹⁾. Písmo neučí o posvätení ako o druhej skúsenosti, ale učí o ňom ako o celoživotnom zápase a procese, v ktorom sa Božie dieťa má stále viac a viac pripodobňovať Kristovi a rásť v posvätení. Posvätenie je súčasť jednej z tej istej Božej milosti, ktorej sa dostáva človeku, keď uverí v evanjelium Ježiša Krista.
- H) Výraznými prvkami *hnutia svätosti* sú: *doslovné chápanie Biblie, citový zápal, puritánska morálka, odpor k cirkevníctvu* a *nadovšetko viera v druhé požehnanie*⁶⁾ (zdroj C, str. 419, pozn. 10).
- I) Písmo neučí o krste Svätým Duchom ako o *druhej skúsenosti* či *druhom požehnaní*. O krste vo Svätom Duchu píšeme v piatich článkoch v časopise *Solas* číslo 32, jeseň 2016, str. 5-36. Články sú dostupné on-line na adrese:
http://casopis.solas.sk/images/stories/solas/casonline/text/solas32_web.pdf
- J) *Pietizmus* bolo hnutie v protestantizme v 17. a 18. st. s dôrazom na pravú zbožnosť. Podľa pietizmu podstata kresťanstva spočíva v plnohodnotnom vzťahu k Bohu založenom na osobnej vnútornej skúsenosti. Zdôrazňuje totálny rozchod so starým životom. *Pravé (správne)* kresťanské učenie považuje za samozrejmosť a požaduje ho *doplniť* správnym kresťanským cítením a životom.
- K) Pod „hovorením inými jazykmi“ sa rozumie jav, keď Svätý Duch používa ústa človeka na hovorenie rečou, ktorú predtým nepoznal.
- L) *Metodizmus* alebo *metodistické hnutie* tvorí skupina protestantských cirkví a denominácií, ktoré vznikli od 18. st. pod vplyvom učenia Johna Wesleyho.
- M) *Armáda spásy* je kresťanská evanjelizačná cirkev zameraná na misionársku a charitatívnu činnosť. Bola založená v r. 1865. Lásku k blížnym prejavujú členovia Armády spásy intenzívnou misionárskou činnosťou a rozsiahlymi sociálnymi aktivitami.

- N) *Fundamentalizmus* je hnutie, ktoré vzniklo na prelome 19. a 20. st. medzi americkými evanjelikálmi na protest proti liberálnej teológii. Verili v úplnú verbálnu inšpiráciu a neomylnosť Biblie, božstvo Ježiša Krista a jeho zástupnú obeť na kríži a zmierenie skrze túto obeť, narodenie Krista z panny, telesné vzkriesenie a osobný a fyzický druhý príchod Krista na zem.
- O) Svetová rada cirkví (SRC) vznikla v rámci ekumenického hnutia v roku 1948 a je najvýznamnejšou celosvetovou ekumenickou inštitúciou. Združuje takmer všetky cirkvi a denominácie s výnimkou rímskokatolíckej cirkvi (tá je však v SRC oficiálnym „porovateľom“, pričom sa na viacerých projektoch aktívne zúčastňuje) a niektorých evanjelikálnych spoločenstiev.

SRC sa sama vymedzuje takto: „*Svetová rada cirkví je spoločenstvo cirkví, ktoré vyznávajú Pána Ježiša Krista ako Boha a Spasiteľa, a preto spoločne usilujú o slávu jediného Boha, Otca, Syna a Svätého Ducha.*“

Sloboda a slobodná vôľa

Sloboda spaseného a nespaseného človeka

1. časť: Biblické chápanie slobody

Ako je to so *slobodou* a *slobodnou vôľou* človeka? Má padlé stvorenie pred obrátením sa k Bohu slobodnú vôľu? Čo vôbec rozumieme pod pojmami *sloboda* všeobecne a *biblická sloboda* zvlášť?

Vysvetlenie pojmu sloboda

Najjednoduchšie a najbežnejšie chápanie a vysvetlenie tohto pojmu je: *Sloboda je možnosť konať podľa svojej vlastnej vôle. Absolútna sloboda*, t.j. sloboda, ktorá by bola úplne nezávislá od vonkajších okolností a vnútorného stavu človeka, neexistuje¹⁻³⁾. Vždy sú tu vonkajšie alebo vnútorné prekážky, ktoré zabraňujú alebo neumožňujú v absolútnom zmysle slova nezávislé konanie, konanie výlučne podľa vlastnej vôle. Okrem iného, slobodné rozhodovanie konať podľa vlastnej vôle, nezávisle od vonkajších a vnútorných okolností, je potrebné viazať na vedomé zhodnotenie podmienok, účelu a dôsledkov, ku ktorým má alebo môže konanie dospieť.

V takto chápanej *slobode* je vždy obsiahnutá aj určitá miera zodpovednosti.

Pri uvažovaní o slobode vždy vystáva aj otázka, na ktorú si musí vedieť zodpovedať každý sám pre seba – musí si byť plne vedomý skutočnosti, či je konanie človeka vopred neodvratiteľne určené² alebo naopak, či je nezávislé od čohokoľvek³. V tejto súvislosti sa rozlišuje dvojaký typ slobody: negatívny – sloboda od čoho a pozitívny – sloboda k čomu.

Biblické chápanie slobody

Ponímanie slobody sa na stránkach Písma formuje v kontraste a na pozadí k stavu neslobody, väzenia či otroctva. Keď Písmo hovorí o slobode, vždy

predpokladá predchádzajúce zajatie, uväznenie či otroctvo. Človek je otrok alebo väzeň a z tohto stavu býva uvoľnený, oslobodený, čím sa stáva slobodným vzhľadom na jeho predchádzajúce postavenie. Sloboda je potom stav, v ktorom človek, alebo celý národ, môže viesť život, ktorý predtým nebol možný. Napr., tak je to aj vo verši: „*Teda keď vás Syn vyslobodí, budete skutočne slobodní.*“ (Ján 8:36) Nespasený človek je neslobodný vo svojej základnej existencii. Je otrok a je pod vládou rôznych síl či vzťahov (žiadosť, zákon, hriech, smrť). Na stránkach Písma je sloboda Božím darom a predstavuje stav, v ktorom človek môže viesť spokojný a radosný život, ktorý predtým viesť nemohol.

Sloboda Izraela

Izrael sa nachádzal v egyptskom zajatí. Hospodin ho odtiaľ vyslobodil (*vyviedol z domu sluhov* – 2. Mojžišova 20:2), aby mu od tej chvíle Izraelci mohli slúžiť ako ľud jeho zmluvy (2. Mojžišova 19:3-6; 3. Mojžišova 25:55). Priviedol ich do zeme „oplývajúcej mliekom a medom“ (2. Mojžišova 3:8; 5. Mojžišova 8:7-10). Pomohol im sa tam usadiť a zmluvne sa im zaručil, že ich bude ochraňovať a budú sa mať dobre, pokiaľ budú zachovávať jeho zákony a budú ho poslúchať (5. Mojžišova 28:1-14). To znamenalo, že sloboda Izraela nebude závislá od jeho vlastnej sily, úsilia či vojenskej a hospodárskej zdatnosti, ale od poslušnosti svojmu Bohu. Sloboda Izraela bola nadprirodzeným požehnaním a milostivým darom ľudu jeho zmluvy. Išlo pritom o nezaslúžený a bez Hospodina nedosiahateľný stav. Tento stav slobody Izraela bol udržiavaný a za-

chovávaný len neustálou Hospodinovou priazňou. Hospodin varoval Izrael, že neposlušnosť ho povedie k strate tejto priazne. V takom prípade Boh potrestá svoj ľud stratou slobody a zotročením (28:15-68).

Z jednej strany sloboda, ako ju opisuje Starý zákon na príbehu Izraela, znamená (negatívne) vyslobodenie spod vplyvu síl, ktoré by človeku mohli brániť v radosnej službe Stvoriteľovi. Z druhej strany (pozitívne) predstavuje radosť zo života v spoločenstve s Bohom v rámci jeho zmluvy. Sloboda nie je pritom ničím, čo by človek mohol dosiahnuť sám, stále je darom, ktorý by bez Božieho zásahu vôbec nemal. Sloboda je zmluvné požehnanie, ktoré bude podľa Božieho zaslúbenia trvať tak dlho, dokým mu jeho ľud bude zachovávať vernosť. Sloboda neznamená nezávislosť od Hospodina, ale práve naopak, dokonalú slobodu môže človek nájsť iba v službe Bohu a v závislosti od neho.

Hospodin vyslobodzuje ľudí od ich väzňateľov a nepriateľov tak, že ich privádza k sebe (2. Mojžišova 19:4) a robí z nich svojich vlastných služobníkov/otrokov (19:5-6; 1. Korintským 3:5; Filipským 1:1). Jeho ľud, ako jeho zmluvné vlastníctvo, má u neho plnú ochranu, bezpečie a zaopatrenie. Hospodin je ich Pánom, ale poskytuje svojmu ľudu plné zaopatrenie, pokoj a bezpečie, dokiaľ jeho ľud zostane v jeho zmluve.

Sloboda vykúpených

Pán Ježiš Kristus na začiatku svojej pozemskej služby o sebe vyhlásil, že je naplnením Izaiášovho proroctva: „*Duch Pána Hospodina je na mne, pretože ma pomazal Hospodin... vyhlásiť zajatým*

slobodu a väzňom otvorenie žalára“ (Izaiáš 61:1; Lukáš 4:18-19). Kristova verejná služba bola službou vyslobodenia. Neprišiel však vyslobodiť izraelský národ z rímskej nadvlády, ako to vtedy mnohí očakávali, ale vyhlásil, že prišiel vyslobodiť Izrael z otroctva hriechu a služby satanovi (Ján 8:34-36, 41-44). Povedal im, že jeho úlohou je „zvrhnúť knieža tohto sveta“, „toho silného“ a prepustiť jeho väzňov (Ján 12:31; Marek 3:27; Lukáš 10:17-20).

Kristus vyslobodzuje veriacich v neho od zhubných vplyvov a mocí, v zajatí ktorých doteraz boli. Skrže Krista boli vyslobodení: *od hriechu*, vládcu, ktorý sa za jemu preukázané služby odmeňuje smrťou (Rímskym 6:18-23; Ján 8:31-36); *od zákona* ako cesty spasenia (Galatským 2:4, 4:21-31, 5:1; Rímskym 6:14; 7:1-3, 5-13, 8:2; 1. Korintským 15:56); *od moci temnosti* (Kolosenským 1:13); *od telesnej porušenia a smrti* (Rímskym 6:21-23, 7:14, 23; 8:18-21). Ako dochádza k takejto slobode?

Je to na prvom mieste, ako píšeme aj v týchto odsekoch, činom Ježiša Krista (Galatským 5:1, 3:13, 4:4-7; Ján 8:36). Následne je to „povolaním“, ktoré ľuďom zaznieva z evanjelia (Galatským 5:13). Obe tieto skutočnosti spolu veľmi úzko súvisia. Ľudia sú „volaní“ evanjeliom k slobode na základe diela Ježiša Krista.

Vyslobodenie z týchto zviazaností a zo smrti prináša so sebou aj prijatie za synov a dcéry (Galatským 4:5-6). Veriaci v evanjelium dostávajú Svätého Ducha, ktorý im svedčí, že sú skutočne Božími synmi a dedičmi (4:6-7; Rímskym 8:15).

Sloboda vykúpených je po všetkých stránkach Kristovým dielom a jeho darom. On skrže svojou smrťou na kríži vyvie-

dol svoj ľud zo zajatia (1. Korintským 6:20, 7:22). Ľudská odpoveď na Boží dar slobody je dobrovoľné prijatie služby Bohu (Rímskym 6:17-22), Kristovi (1. Korintským 7:22), spravodlivosti (Rímskym 6:18) a všetkým ľuďom (Títovi 3:8). Táto služba je zároveň aj prostriedkom a znamením, ktorým sa sloboda vykúpených prijíma. Človek nachádzajúci sa pod vládou a mocou hriechu nedokáže slúžiť Bohu a jeho spravodlivosti (Rímskym 6:16-23).

Sloboda Božích detí neznamená ich nezodpovednosť či neviazanosť. Za účelom spasenia už nie sú „pod zákonom“ (ako zmluvy skutkov), ale ani „bez zákona pred Bohom“ (1. Korintským 9:19-23). Kristom vykúpení sú v „Kristovom zákone“ (1. Korintským 9:21; Galatským 6:2)⁵. Zákon Kristov, podľa Jakuba „zákon slobody“ (Jakub 1:25, 2:12; 2. Korintským 3:17; Rímskym 5:5; Galatským 5:1), je zákonom lásky, založeným na dobrovoľnej službe a sebaobetovaní sa Bohu, jemu na slávu a na dobro iným ľuďom.

Slobodná vôľa

S pojmom *slobody* veľmi úzko súvisí aj pojem *slobodnej vôle*. Všeobecne sa zastáva stanovisko, a tiež sa k nemu hlásime, že o *slobodnej vôli človeka* môžeme uvažovať z týchto troch uhlov pohľadu^{1-c)}:

1. Keď sa „slobodná vôľa“ chápe ako moc či schopnosť k nevynútenej, spon-tánnej, dobrovoľnej *prítomnej (okam-žitej) voľbe*, potom Biblia umožňuje predpokladať, že ju majú všetci ľudia – obrátení aj neobrátení, znovuzrodení aj duchovne mŕtvi (1. Mojžišova 3:6; 1. Korintským 6:12 a 10:23). Vďaka

tejto slobodnej vôli sú všetci ľudia bez rozdielu vždy a plne zodpovední za všetky svoje činy a každé rozhodnutie. Táto slobodná vôľa má však svoje hranice. Nespasený človek (mŕtvy vo svojich hriechoch a v previneniach) napríklad nemá slobodnú vôľu (slobodu) žiť bezhriешny život (pretože je zotročený hriechom).

2. Keď sa na „slobodnú vôľu“ dívame tak, že *budúce činy* človeka nie sú vopred určené (determinované), a preto sa v princípe nedajú ani predvídať, potom sa zdá, že Písmo nepotvrďuje, ale ani nepopiera neurčitelnosť budúceho konania vzhľadom na morálnu či fyzickú povahu toho, kto koná. Sme však presvedčení, že žiadna budúca udalosť nie je Bohu neznáma, pretože on vie všetko vopred a v istom zmysle aj všetko vopred určuje (porovnaj napr.

verše Skutky 14:16-17 s veršami 15:14-18 a pozri aj iné, ako napr. Židom 4:3).

3. Keď uvažujeme o „slobodnej vôli“ ako o *prirodzenej schopnosti neznavodeného človeka* konať dobré skutky aj bez Božieho pôsobenia alebo odpovedať na pozvanie evanjelia, potom pasáže Rímskym 6:20, 22, 8:5-11; Efezským 2:1-10; Ján 6:44-45 (a aj iné) celkom jasne naznačujú, že žiaden človek nemá slobodu poslúchať Boha a veriť mu dovtedy, kým k tomu nedostal od Pána milosť a nebol vyslobodený spod nadvlády hriechu, zákona a smrti (Kolosenským 1:12-13). Všetko jeho „slobodné rozhodovanie“ je tak či onak službou hriechu dovtedy, kým Boh vo svojej milosti nezlomí moc hriechu nad človekom a nepohne/neprivedie ho k poslušnosti evanjeliu (por. Rímskym 6:17-22; Kolosenským 1:12-13).

2. časť: Sloboda podľa učenia sveta

V tejto časti načrtujeme niektoré nebiblické koncepcie slobody

Dve hlavné koncepcie ľudskej slobody

Túto časť sme do článku zaradili z dôvodu, že otázka slobody sa dotýka každého z nás aj ako jedincov žijúcich v konkrétnej svetskej spoločenskej formácii (štáte). Tiež aj ako výstrahu preto, lebo svetské koncepcie slobody prenikli a prenikajú aj do cirkevných spoločenskostí a žiaľ, ovplyvňujú a deformujú biblické učenie o slobode a spasiteľnú vieru.

*Renesancia*⁶, *rozvoj hospodárstva a vied* podporili vzrast sebedomia novovekého človeka a s tým nastúpila diskusia a hľadanie možností a hraníc slobodného konania jednotlivca^{1-a}). *Osvietenstvo* a *buržoázne revolúcie* uro-

bili problém slobody človeka veľmi aktuálnym. Revolúcie sa často viedli pod heslom: *sloboda – rovnosť – bratstvo*. Postupne sa objavili dve základné koncepcie slobody, ktoré v rôznych formách súperili, ale sa aj prelínali – a to je tak až dodnes. Jednou je *liberalizmus*, podľa ktorého musí byť jedincovi poskytnutý čo najväčší priestor na slobodné konanie. Tento priestor môže byť až následne, podľa potreby a len v najnevyhnutnejšej miere obmedzovaný (štátom).

Druhou je *socializmus*. V tomto koncepte sa nadradujú kolektívne záujmy záujmom individuálnym a prostredníctvom štátu sa požaduje spoločenská regulácia ľudského konania. Tento

koncept našiel uplatnenie v *marxizme*, ktorý socializmus chápal triedne, ako triedny boj. Marxizmus ponímal slobodu ako konanie na základe poznania („objektívnych“) zákonitostí vývoja prírody a spoločnosti (za účelom ich ovládnutia). Podľa neho na dosiahnutie slobodnej (komunistickej) spoločnosti treba odstrániť vykorisťovanie ako základ zotročovania človeka – a to sa môže dosiahnuť len triednym bojom a revolúciou.

Boli to nakoniec liberálne predstavy o slobode (zvlášť s ohľadom na vzťah človeka a štátu), ktoré sa stali základom súčasných demokratických koncepcií ľudskej slobody. Tieto sú zakotvené v dnes univerzálne prijímanej *Listine základných práv a slobôd*⁷.

Sloboda vo filozofii existencializmu

Otázka ľudskej slobody sa stala obzvlášť populárnou a dôležitou v *existencializme*. Tu sloboda nie je chápaná z hľadiska sociálneho ani právneho, ale z hľadiska základného princípu bytia, existencie (jestvovania) človeka – ako podstatná črta toho, ako človek existuje, kým je.

Jeden z jeho čelných predstaviteľov je *J. P. Sartre* (1905-1980), francúzsky filozof a spisovateľ [zdroj 1a), heslo: *J.-P. Sartre*]. Podľa neho ľudské bytie (existencia) nie je viazané na žiadnu trvalú podstatu. Jeho existencia je vždy a neustále len čírou možnosťou a človek je tým, čo ešte len bude, čím sa sám rozhodne byť, čím sa sám (!) svojím neustálym rozhodovaním urobí.

Podstata jeho existencie, jeho bytia je teda daná ním samým, a to na základe jeho vlastného rozhodnutia. Jeho vlastné (a nezávislé) rozhodnutie určuje pod-

statu jeho bytia, teda čím bude vo svojej podstate. Podľa existencializmu: *človek je tým, kým sa sám rozhodne byť*. Ľudská existencia je vo svojej podstate slobodná, ale človek je k tejto slobode zároveň aj odsúdený, lebo sa neustále musí rozhodovať – v každom okamihu sme vystavení voľbe a nemôžeme nevoliť. Musíme sa rozhodovať, pričom naše rozhodnutie určuje našu podstatu. Nemôžeme, podľa Sartra, nevoliť, lebo aj rezignácia na voľbu je voľbou.

J.-P. Sartre (a existencializmus) vychádza z pôvodných predstáv a myšlienok *Søren A. Kierkegaarda* (1813-1855), dánskeho filozofa, teológa a spisovateľa [zdroj 1a), heslo: *S. A. Kierkegaard*]. Podľa Kierkegaarda sa ľudská existencia vyznačuje radikálnou osamotenosťou a nevyhnutnosťou voliť (rozhodovať sa), pričom nemá oporu v ničom. Jej údelom je teda zotrvať v neistote a z toho plynúcich stavov úzkosti a rozčarovania.

S. A. Kierkegaard je považovaný za otca existencialistického myslenia [zdroj 1e), str. 402] a predchodcu tzv. (protestantskej) *dialektickej teológie*¹⁻⁹. Dialektická teológia má veľký vplyv na súčasné varianty protestantskej teológie. V konečnom dôsledku je zameraná proti biblickému kresťanstvu – rovnako ako celá dialektika.

Bez toho, aby sme robili detailnú analýzu existencializmu, uvedieme len to, že táto filozofia patrí k najradikálnejším a najagresívnejším protikresťanským učeniam. Žiaľ, myšlienky existencializmu prenikli aj do protestantských spoločenstiev, a to najmä ako predstava či presvedčenie o neustálej nevyhnutnosti voľby a rozhodovania sa, ktoré v koneč-

nom dôsledku vedú k tomu, že otázka hriechu, hriešnosti a hriešnej podstaty jednotlivca a otázka jeho spásy sú vecou jedine jeho osobného rozhodnutia a následne aj jeho zodpovednosti v zotrvaní v nej. V tomto prístupe je vo všetkom (aj v otázke svojho spasenia), na rozdiel od učenia Písma, zvrchovaným človek sám, a to svojím dobrovoľným, ničím neovplyvneným rozhodnutím.

J.-P. Sartre sám osebe je považovaný za militantného ateistu. Existencializmus je v príkrom rozpore s biblickým učením o podstate bytia človeka, ktoré je podľa Sartra, ako píšeme vyššie, postavené na jeho rozhodnutí/rozhodovaní. Z biblického pohľadu však človek nikdy nie je sám a absolútne slobodný. Od pádu do hriechu, od rajskej záhrady je pod mocou hriechu a smrti – je v moci satana, slúži mu a patrí do jeho kráľovstva. Z tohto postavenia sa sám nijako nemôže vyslobodiť – nijakým svojím rozhodnutím to nedosiahne. Nijakým svojím rozhodnutím nemôže zmeniť svoju podstatu *hriešnika*. Vyslobodiť ho môže z toho len Boh skrze Ježiša Krista (ako píšeme aj vyššie) a je to jedine Boh,

ktorý mení (môže zmeniť) podstatu jeho bytia z *hriešnika* (Rímskym 5:12) na *spravodlivého* (Rímskym 5:17-19), na *nové stvorenie v Kristovi* (2. Korintským 5:17). Boh oslobodzuje človeka z moci síl temnosti (Kolosenkým 1:13), ale neponecháva ho osamoteného, nenechá ho na seba samého, lebo ani oslobodený človek, ponechaný sám na seba, by sa nedokázal ubrániť moci zla a žiť spravodlivý život (Rímskym 8. kapitola). Boh ho oslobodzuje a premiestňuje do kráľovstva Syna svojej lásky (Kolosenkým 1:13). Oslobodzuje ho a zmluvne ho pripútava k sebe skrze Svätého Ducha (Efezským 1:13 a 4:30)⁸. Až toto pripútanie je zárukou jeho slobody, šťastného a radostného života v spoločenstve s Bohom. V padlom stave, pod vládou a mocou hriechu, v postavení hriešnika, sa človek môže rozhodnúť jedine pre hriech, ale nie pre skutky spravodlivosti (Rímskym 6:17-18, 20⁸). Toto sú kľúčové veci na pochopenie *protibiblickosti učenia o dosahovaní zmeny svojej ľudskej podstaty vlastným rozhodnutím*.

Drahoslav Vajda

Poznámky a zdroje

1. Článok je spracovaný s použitím zdrojov:

- Filosofický slovník* – kol. autorov, Nakladatelství Olomouc, 2002, heslo: *svoboda*, ISBN 80-7182-064-4
- Adolf Novotný, *Biblický slovník*, Kalich – Česká biblická společnost, 1992, heslo: *svoboda*, ISBN 80-900881-1-2
- Nový biblický slovník*, editor J. D. Douglas a kol., Návrat domů, Praha 1996, heslo: *svoboda*, ISBN 80-85495-65-1
- Teologický slovník k Novej zmluve*, I – II zväzok, vybral a preložil Ján Grešo, vydal Transcius Liptovský Mikuláš v Cirkevnom nakladateľstve Bratislava 1986, heslo: *sloboda* (II – 484)
- Pavel Hanes, *Dejiny kresťanstva*, Banská Bystrica 2016, str. 201
- Pozri heslo „dialektika“ na linke <http://drahoslav.solas.sk/slovník/d/dialektika>
- Samo Šeling a kol., *Veľký slovník cudzích slov*, 2003, ISBN 80-89123-02-3

2. a) *determinizmus*, podľa neho je svet celkom predurčený; názor uznávajúci predurčenosť všetkého diania a popierajúci slobodu vôle, čím človek stráca morálnu zodpovednosť (opak *indeterminizmus*)^{1-#)}
 - b) *fatalizmus*, slepá viera v neodvratný osud^{1-#)}
3. a) *indeterminizmus*, učenie popierajúce nevyhnutné zákonité súvislosti javov v prírode a spoločnosti (opak *determinizmus*)^{1-#)}
 - b) popr. *voluntarizmus*, filozof. smer, ktorý za podstatu sveta a za základ ľudského myslenia považuje slobodnú vôľu; kniž. svojvoľné konanie, rozhodovanie a pod.^{1-#)}
4. Žijeme *na* alebo *vo svete*. So svojim prostredím či materiálnymi vecami alebo spoločnosťou ľudí sme spojení. Počas svojho prirodzeného fyzického života nemôžeme uniknúť zo sveta a jeho vplyvu. To ani Pán Ježiš Kristus nežiadal od Otca pre svojich učeníkov a nasledovníkov vo svojej modlitbe v Ján 17. Nemôžeme ignorovať legislatívne štátne zákony ani morálne kódexy a zvyky svojho okolia. Celý svet prebýva v zlom, ale od sveta čiastočne oslobodení môžeme byť. Toto čiastočné oslobodenie od sveta spočíva v tom, že človek je oslobodený od toho, čím svet prebýva v ňom – a to sú *vážne a žiadosti*, ktoré prebývajú v ňom, v človeku: „*Lebo nič z toho, čo je na svete – žiadosť tela, žiadosť očí a chlúbna pýcha života, nie je z Otca, ale je zo sveta.*“ (1. Jánov 2:16; čítaj aj Rímskym 7:23-24). Pán Ježiš žiadal Otca, aby jeho učeníkov a tých, ktorí skrze nich v neho uveria, zachoval od zlého. Žiadal pre nich vlastne Svätého Ducha. (Pozri článok *Biedny ja človek*, Solas číslo 45, zima 2019, str. 17-21.)
5. Pozri článok *V Kristovom zákone*, Solas číslo 38, jar 2018, str. 2-26
6. *renesancia* znamená *znovuzrodenie*. Je to pojem, ktorý historici 19. st. začali používať na označenie širokej kultúrnej zmeny, ktorá prechádzala Európou v 14. až 17. st. (asi medzi rokmi 1350 a 1650). Toto *znovu-narodenie* u nich znamená obnovu hodnôt klasickeho Grécka a Ríma v umení, politike a spôsobe myslenia^{1-e)}.
7. Slovenská republika, ako štátne zriadenie typu parlamentnej a sociálnej demokracie, sa hlási k *Listine základných práv a slobôd*. Tento dokument je súčasťou našej legislatívy a bol prijatý v roku 1991, keď sme (Slovenská republika) ešte boli súčasťou ČSFR. Pozri: **Ústavný zákon č. 23/1991 Zb.** Ústavný zákon, ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky – <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1991-23>
8. Pozri článok *Biedny ja človek*, Solas číslo 45, zima 2019, str. 17-21

Znamená časov

A pristúpili k nemu farizeovia a sadúceovia a pokúšajúc žiadali ho, žeby im ukázal znamenie z neba.

A on odpovedal a riekol im: Keď je večer hovorievate: Bude pekné počasie, lebo sa červenie nebo, a za rána: Dnes bude nečas, lebo sa červená zachmúrené nebo. Pokrytci, tvárnosť neba znáte posúdiť a znamená časov nemôžete? Pokolenie, zlé a cudzoložné, vyhladáva znamenie, ale mu nebude dané znamenie, iba znamenie proroka Jonáša. A nechajúc ich tam odišiel.

Matúš 16:1-4

Veľa ľudí označujúcich sa za ateistov tvrdí, že sú nimi preto, lebo si myslia, že nie je dôkaz pre existenciu Boha. Je to ale pravda, alebo je to len výhovorka pre nevieru? Teraz sa pozrieme, ako Ježiš reagoval, keď od neho požadovali dôkaz v podobe znamenia z neba.

Náboženský vodcovia Židov, farizeji, sa opäť rozhodli namietat' proti Pánovi Ježišovi. Neboli to muži, ktorí hľadali pravdu alebo ktorí by boli nepredpojatí v akomkoľvek zmysle. Skôr boli odhodlaní nachytať Ježiša, nájsť na ňom nejakú slabinu alebo nezrovnalosť, aby ho mohli obviňt'. Pri tejto príležitosti ho požiadali, aby im ukázal znamenie z neba. Samozrejme, boli si dobre vedomí toho, že denne konal zázraky na zemi. Jeho zázraky boli očividné pre každého, kto ich zažil, a nedali sa žiadnym spôsobom vysvetliť rozumom. A tak jediné vysvetlenie, na ktoré títo muži dokázali pomyslieť a ktorému vedeli pripísať zázraky, bolo povedať, že boli vykonané mocou Satana! Teraz boli odhodlaní nájsť na Pánovi nejakú slabinu, aby ho mohli znevážiť. Preto si žiadali vidieť znamenie z neba dúfajúc, že sa o nejaké pokúsi a nepodarí sa mu to.

Aké znamenie mali na mysli? Pravdepodobne niečo veľkolepé ako zastavenie slnka alebo zoslanie pokrmu z neba, ako sa to stalo pri Mojžišovi, keď Boh sýtil svoj ľud mannou. Ježiš mohol jednoducho zareagovať na túto výzvu tak, že by urobil to, čo žiadali, ale on odmietol. Prečo to odmietol? Vo verši 4 im hovorí: „*Pokolenie zlé a cudzoložné vyhladáva znamenie.*” Prečo ich nazýva zlým pokolením? Čiastočne pre ich pohnútky. Vedel, že nehľadajú úprimne pravdu, ale že ich podnecuje závišť a nenávišť.

Taktiež vedel, že boli cudzoložní. Ako je to často v Písme, cudzoložstvo nemá v tomto prípade nič spoločné so sexuálnymi vzťahmi medzi mužom a ženou, ale s neverou voči Bohu. Farizeji a saduceji mali byť vodcami a učiteľmi Židov, ale odchýlili sa od Božieho slova a zavádzali ľud. Ako sme videli v inom zamyslení, Ježiš ich nazval „*slepými vodcami slepých*“. A tak im Ježiš odmietol dať znamenie, ktoré požadovali, pretože to boli bezbožní muži vedení bezbožnými pohnútkami.

Ďalší dôvod, prečo im odmietol ukázať znamenie z neba, bol ten, že už predsa vykonal mnoho ohromujúcich zázrakov, ktoré boli veľmi jasnými znakmi jeho totožnosti. Vo veršoch 2 a 3 hovorí Ježiš o prírodnom jave, ktorý pozorujeme aj dnes. Aj v slovenčine máme pranostiku, ktorá hovorí: „*Večerné zore červené, zriedka ich jasnosť pominie.*” Aj keď neboli odborníci na počasie, dokázali predpovedať, aké bude počasie v nasledujúci deň podľa pozorovania úkazu na oblohe. „*Tvárnosť neba znáte posúdiť,*“ hovorí Pán Ježiš, ale potom pokračuje: „*... a znamenia časov nemôžete.*” Aké to boli „*znamenia časov*”? Boli to práve tie zázraky, ktoré Ježiš vykonával, a to boli presne tie úkazy, ktoré proroci predpovedali pri viacerých príležitostiach. Boli to znamenia Mesiáša zaslúbeného v spisoch Starého zákona. Hneď na začiatku svojej služby Ježiš citoval jedného z týchto prorokov, Izaiáša, ktorý napísal: „*Duch Pána Hospodina je na mne, pretože ma pomazal Hospodin, aby som zvestoval pokorným evanjelium; poslal ma obviazať skrúšených srdcom, vyhlásiť zajatým slobodu a vážnom otvorenie žalára, a vyhlásiť rok milosti Hospodinov.*” Ježiš tieto

proroctvá napĺňal svojimi kázaniami a zázrakmi, ale farizeji a saduceji ich odmietli prijať. Chceli Ježiša preskúšať podľa svojich vlastných predstáv. Ako som však už povedal, nemali záujem poznať pravdu, aby mohli uveriť, ale skôr chceli spochybnit' Ježiša, aby mali ďalšiu výhovorku neverit' mu.

Správajú sa ľudia dnes podobne ako farizeji a saduceji? Určite áno. Ako často som počul ľudí vraviť: „Ak existuje Boh, prečo neurobí toto...?“ A potom určujú podmienky, za ktorých by v neho uverili. Možno žiadajú znamenie z neba, alebo aby zastavil vojny, alebo uzdravil ich blízkych, alebo sto ďalších vecí. Chápete, čo títo ľudia robia? Rozkazujú Bohu, udávajú podmienky, správajú sa, akoby mal Boh poslúchať ich. Prekvapuje vás, že ten, ktorý stvoril a udržiava vesmír, jediný svätý, spravodlivý, sa odmietne podriaďovať požiadavkám malicherných, spurných a nevďačných stvorení, ktoré by mohol zničiť za sekundu? Aké rúhanie! Aká trúfalosť zo strany človeka chciet' podrobiť Boha skúške!

Udivuje ma, že Boh neodsudzuje okamžite takých povýšencov, akými sme my ľudia. Človek by mal volať k Bohu s prosbou o zľutovanie, ale namiesto toho s ním zaobchádza tak, akoby mal Boh slúžiť jemu. Nielenže je postoj takýchto ľudí úplne neprijateľný a rúhačský, ale predsa Boh už dal nespočetné množstvo znamení. Samozrejme, že sú znamenia, ktoré sú uvedené v Písmach: bezhriešny život Pána Ježiša, jeho početné zázraky, jeho bezkonkurenčné kázanie, to všetko bolo prorokované pred stovkami rokov. Existujú tiež trvalé znamenia, ktoré vidíme všade okolo nás v prírode a hore na oblohe a ktoré nám

hovorí o Bohu, ktorý miluje, stará sa a zaopatruje svoje stvorenia. Takto to žalmista vyjadruje v Žalme 8: „*Hospodine, náš Pane, aké slávne je tvoje meno na celej zemi, ktorý si dal svoje veličenstvo na nebesiach!... Keď vidím tvoje nebesia, dielo tvojich prstov, mesiac a hviezdy, ktoré si postavil, myslím si: Čo je smrteľný človek, že pamätáš na neho, a syn človeka, že ho navštevuješ!*”

Koľko ďalších znamení ľudia potrebujú, aby uverili? Chcú, aby niekto vstal z mŕtvych? Predsa to je presne to, čo Pán urobil. To je to, o čom hovorí Ježiš na konci nášho textu, keď spomína znamenie Jonášovo: „*Pokolenie, zlé a cudzoložné, vyhladáva znamenie, ale mu nebude dané znamenie, iba znamenie proroka Jonáša.*” Ježišovo zmŕtvychvstanie bolo znamenie *par excellence*. Bolo to potvrdenie, že Ježiš bol a je Synom Božím. Bolo to tiež najzreteľnejšie možné potvrdenie, že bol skutočným prorokom, pretože predpovedal túto udalosť pri mnohých rôznych príležitostiach. Ale zo všetkého najviac bolo vzkriesenie znamením, že Ježišovi Kristovi sa vďaka jeho obeti na kríži podarilo zabezpečiť hriešnemu človeku cestu spásy.

Priateľu, žiadaš znamenie skôr, ako by si uveril? Dovoľ mi teda zopakovať to, čo som už skôr povedal, a to, že nemáš žiadne právo žiadať znamenie, pretože rovnako ako ja, aj ty si hriešnik a Boh je náš svätý, spravodlivý Stvoriteľ. A po druhé, nepotrebuješ ďalšie znamenie, pretože Boh zanechal početné znamenia pre tých, ktorých oči sú otvorené, aby ich videli. A najväčším znamením je vzkriesenie Pána Ježiša. Nemal by si namiesto žiadania si znamenia byť na kolenách a prosiť Boha o zmilovanie? Nemal by si prestať vzdor-

rovať a poprosiť Spasiteľa, aby vstúpil do tvojho života a prevzal ho do svojej moci?

Toto zamyslenie ukončím varovaním. Všimnite si smutné slová na konci nášho textu: „*A nechajúc ich tam odišiel.*”

Mojou modlitbou je, aby nikto z tých, ktorí tieto slová čítajú, nezostal zatvrdnutý vo svojej nevere tak, že by sa Pán k nemu obrátil chrbtom možno navždy.

Michael Steadman

Odpočinok

1. časť

Potom jej povedala Naoma, jej svokra: Moja dcéro, či nemám hľadať pre teba odpočinku, aby ti bolo dobre?

Rút 3:1

Zo statí Písma, ktoré sa zmieňujú o odpočinku, rozumieme, že odpočinok je niečo dobré a príjemné, niečo, po čom prahne ľudská duša. Je to súčasť spôsobu ľudského bytia. Zároveň vnímame, že Písmo o odpočinku hovorí v širšom zmysle, než akým je odpočinok fyzický, zemský, akými sú napríklad: odpočinok od úmornej práce či odpočinok od nepriateľov, alebo akejkoľvek formy zla. Tému *Odpočinok* sa venujeme v sérii troch samostatných, ale vzájomne súvisiacich článkov. Všetky tri uverejňujeme v tomto čísle.

Význam slov odpočinok, odpočinúť, odpočinutie, odpočívať

Tieto výrazy sú v Biblii, a aj všeobecne viacvýznamové slová. Predovšetkým sa nimi označuje oddych od práce, od fyzickej či duševnej námahy; doba nasledujúca po ukončení diela; oznamuje sa nimi ukončenie diela alebo jeho prerušenie; ukončenie námahy (napr. Marek 6:31; Lukáš 12:19; Zjavenie 4:8). *Odpočinok, odpočinutie* má význam osvieženia, získania/načerpania novej fyzickej a duševnej sily (1. Mojžišova 18:4-5) či potešenia (Príslovia 29:17; 1. Korinským 16:17-18; 2. Korinským 7:13), občerstvenia (Filemonovi 1:7, 20). *Odpočinutie* môže znamenať čakanie, vyčkávanie (Zjavenie 6:11; porovnaj 1. Petrov 3:20). Môže znamenať pokoj od nepriateľov (2. Mojžišova 33:14; Jozua 1:13-15; 2. Kronická 141:6).

Odpočinutie môže znamenať aj pokoj srdca (Jeremiáš 45:3) zbaveného strachu a úzkosti, ktorý márne hľadájú bezbožní (Jób 3:11-19; Izaiáš 57:20-21). Niekedy sa o odpočinutí hovorí ako o mieste prebývania, pobyte, domove, ako o protiklade k ustavičnému putovaniu a hľadaniu (1. Kronická 28:2; Izaiáš 11:10, 66:1). Môžeme hovoriť aj o ďalšom význame týchto slov.

Manželstvo ako forma odpočinku

V knihe Rút je zaznamenaný príbeh v mnohom hodný nasledovania a plný poučenia. Sústredíme pozornosť na úsilie Naomi nájsť pre Rút *odpočinutie, aby jej bolo dobre* (Rút 3:1). To, čo je na úsilí Naomi zvláštne, je, že hovorí o odpočinku pre Rút, a pritom z kontextu celej tejto knihy je zrejmé, že Naoma má na mysli manželstvo, myslí na Rútin vydaj.

Odpočinutie sa v mysli Naomi spája s manželstvom i s domovom (domácnosťou), v ktorej sa manželstvo žije (dom ženícha), a to nielen v prípade Rút a až v Betleheme (1:19), ale aj v prípade oboch jej ovdovených neviest už pri jej odchode z kanaánskej krajiny: „... *A Naoma riekla obom svojim nevestám: Id'te, navráťte sa každá do domu svojej matky... Hospodin nech vám dá, aby ste našli odpočinok každá v dome svojho muža!*“ (1:8-9). Manželstvo je tu pre Rút a Orfu, a všeobecne pre ženu, predložené ako miesto odpočinku, ako sféra odpočinku. Písmo skrže Naomu zjavuje, že žena nachádza odpočinok vydajom a v dome svojho manžela. V manželskom zväzku, v rodine, v rodinnom kruhu, v širšom príbuzenskom vzťahu v dome jej manžela je pre ženu odpočinutie. Pritom si môžeme byť istí, že sa tým nemyslí odpočinutie od fyzickej práce, nemyslí sa tým „ničnerobenie“, lebo v manželstve, ako aj v domácnosti, je práce neúrekom, a to *od nevidím do nevidím, od svitu do mrku*. Písmo nás touto knihou upriamuje na manželstvo ako na miesto a sféru odpočinku v duchovnom zmysle.

Upriamuje nás na duchovnú stránku a praktickú dôležitosť tejto inštitúcie. Manželka sa v manželstve nestará len sama o seba, ale v manželstve ako klasickej biblickej spoločnej domácnosti širšieho príbuzenstva ide o vzájomnú starostlivosť, vzájomné zaopatrovanie všetkých jej členov. Manželstvo (a dom/domácnosť manžela) ako jednota zväzku muža a ženy je v Písme cez knihu Rút chápané ako odpočinok. A odpočinok v manželstve je miesto všestranného fyzického, duševného a duchovného zabezpečenia, naplnenia, ochrany a blaha.

Táto forma odpočinku je daná, je ustanovená Bohom v inštitúcii manželstva, pretože Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ako jedno telo.

V knihe Rút je o manželstve hovorené z pohľadu ženy, ale podobne to platí aj pre muža, pričom muž má byť v manželstve a svojej domácnosti hlavou. Nesie hlavnú zodpovednosť za svoje manželstvo, za vlastnú rodinu a celú domácnosť, je jej autoritou a je hlavou ženy (1. Korinským 11:3).

Manželstvo je najstaršia Bohom ustanovená inštitúcia a ustanovený poriadok pre človeka. Je založená na Božom prikázaní („*A Boh ich požehnal a Boh im riekol: Plod'te sa a množte sa a naplňte zem...*“ 1. Mojžišova 1:28). Má charakter zmluvného vzťahu (Malachiáš 2:14). Manželstvo bolo ustanovené v šiesty deň stvorenia (1. Mojžišova 1:26-27, 2:22-24), a preto nie je dôsledkom pádu do hriechu. Podľa 1. Mojžišovej 1:27 Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ako jeden „druh stvorenej bytosti“ a podľa 1. Mojžišovej 2:24 a Matúša 19:4-6 považuje muža a ženu, ako manžela a manželku, za jeden celok. Písmo akoby automaticky (ako za samozrejmosť) považovalo existenciu muža a ženy za prirodzenú iba v manželskom zväzku – teda nie ako izolovaných, samostatne existujúcich a nezávislých jedincov.^{A)} Až keď *syn opustí otca a matku a pridŕža sa svojej manželky* (2:24), títo dvaja spolu sú jedno telo, teda tvoria spolu jeden celok, a to po rôznej stránke: psychickej, sexuálnej, hospodárskej, stránke ochrany a pomoci a rôzneho iného vzájomného zabezpečenia. Manželstvo a rodina vo všeobecnosti je sféra všeobecnej ochrany, zaopatrenia a všeobecného bezpečia (porovnaj Kazateľ 4:8-12). Ale všetky tieto

veci sa realizujú až v zmluvnom manželstvom vzťahu jedného muža a jednej ženy. Až v manželstvom vzťahu žena nachádza plný odpočinok (plné odpočinutie) vo všetkom, čo inštitúcia manželstva poskytuje. Rovnako je to platné aj pre muža.

Boh ustanovil manželstvo. Je jeho zriaďovateľom, uskutočňovateľom, udržiavateľom, posvätitelom a ochrancom.

Boží odpočinok

Manželstvo nie je jediný druh odpočinku ustanoveného pre človeka pri stvorení a pred pádom do hriechu. Písmo v súvislosti so stvorením hovorí aj o ďalšom odpočinku. Čítame o ňom vo veršoch 1. knihy Mojžišovej 2:1-3. Verš 2:1 v súvislosti s veršom 1:31 pritom oznamuje, že v predchádzajúcich šiestich dňoch bolo stvorené všetko, nebesia aj zem a všetko, čo sa v nich nachádza (2. Mojžišova 2:1) – a predsa Božie dielo stvorenia bolo dokončené až siedmeho dňa, ako to oznamuje verš 2: „*A Boh dokončil siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil...*“. Stvoriteľský týždeň má sedem dní, lebo stvorenie ako celok podľa verša 2 bolo dokončené až siedmeho dňa. Preto sa aj na siedmy deň musíme dívať ako na deň stvorenia. V tomto dni však nebolo stvorené nič „rukolapné“, viditeľné či neviditeľné (objekty, bytosti). V siedmomi dni Boh odpočinul od svojho diela. Nesmieme prehliadnuť, že toto odpočívanie má svoje presné pomenovanie, ktorým je: *Boží odpočinok*. Naň (1. Mojžišova 2:2-3) sa ako na jeho (Boží) *odpočinok* odvoláva aj list Židom (4:5) – a to je dôležitý fakt, ktorý tiež nemôžeme prehliadnuť.

Boh dokončil dielo stvorenia („... nebesia i zem i všetko ich vojsko“ – 1. Mojžišova 2:1) koncom šiesteho dňa. V siedmomi

dni skonštatoval, že dielo je dokončené a už len odpočíval. V siedmomi dni Boh už dielo nekonal. Toto je vyjadrené vo verši 1. Mojžišova 2:2 spôsobom či frázou: „*A Boh dokončil siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil, a odpočíval siedmeho dňa od všetkého svojho diela, ktoré učinil*“. Odpočinok v siedmomi dni oznamuje ukončenie diela stvorenia. Odpočinok siedmeho dňa a samotný siedmy deň organicky patria k celému dielu stvorenia a k predchádzajúcim šiestim dňom. Odpočinkom a siedmimi dňom Boh dáva najavo, že všetko je urobené, ukončené a nič už nie je ďalej potrebné činiť. („*A Boh dokončil siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil, a odpočíval siedmeho dňa od všetkého svojho diela, ktoré učinil.*“)

Znova podčiarkneme, že vo veršoch 2-3 sa o *odpočinku po diele stvorenia* hovorí ako o ukončení diela a nie v zmysle, že by išlo o oddych po námahe (pozri vyššie význam slova *odpočinok*). Boh si nepotrebuje oddychnúť, aby načerpal nových síl. Boh *neustáva ani neomdľieva*, a to je povedané skrze proroka práve v súvislosti so stvorením (*Či vieš? Ak si nepočul: Večný Boh Hospodin, ktorý stvoril konce zeme, neustáva ani neomdľieva; nikto nevystihne jeho rozumu!* Izaiáš 40:28).

Zvláštnosť a účel siedmeho dňa stvoriteľského týždňa

Keď sa o siedmomi dni stvoriteľského týždňa píše ako o súčasť *Božieho stvoriteľského diela* („*A Boh dokončil siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil...*“ 2:2), tak sa pod „dokončením diela stvorenia (2:2)“ má na mysli *ustanovenie Božieho odpočinku ako spôsobe bytia/existencie* („... a odpočíval siedmeho dňa od všetkého svojho diela, ktoré učinil“). Siedmemu stvoriteľskému

dňu môžeme teda rozumieť tak, že to bol deň, ktorým bol ustanovený a vyhlásený odpočinok („*sféra odpočinku*“ ako spôsob bytia, existencie) pre človeka, celé tvorstvo a svojim spôsobom aj pre Boha, lebo výsledkom ukončenia stvorenia bolo to, že už viac nebolo potrebné tvoriť, a tiež to, že súčasťou *Božieho odpočinku* malo byť aj nekončiace sa harmonické spoločenstvo Boha s človekom a tvorstvom – teda so všetkým tým, čo učinil. Boh prichádzal do rajskej záhrady a spoločenstvo s človekom mal na zemi, tu, v tejto „*sfére odpočinku*“.

Boh prebýva vo večnosti a aj činí veci z večnosti, kde niet času a všetko je *teraz* alebo *dnes*, a preto tam neexistujú ani jednotlivé dni. Siedmemu dňu Božieho odpočinku preto môžeme v kontexte celého Písma rozumieť aj tak, že je to *sféra odpočinku* učená/ustanovená Bohom a že je učená/ustanovená hlavne pre človeka. Poukazuje na to aj siedmy deň kalendárneho týždňa, ktorý je cez izraelský národ a pod Mojžišovým zákonom aj predobrazom tohto odpočinitia, ktoré sa človeku teraz dostáva vo večnosti a v spoločenstve s Bohom. V sobotu Izraelci odpočívali od celotýždňovej práce a mali slávnostné spoločenstvo s Bohom (sväté zhromaždenie; 2. Mojžišova 12:16).

Časový rytmus pre človeka je sedemdňový. Takým je pre človeka, ako stvorenú bytosť, kalendárny týždeň ako základný takt plynutia času. Pritom šesť dní sa pracuje a siedmy deň sa odpočíva. Siedmy deň kalendárneho týždňa je svojou formou taký istý ako každý iný deň kalendárneho týždňa – trvá 24 hodín a strieda sa v ňom deň s nocou rovnako ako v predchádzajúcich šiestich dňoch. Keď sa však na siedmy deň stvoriteľského týždňa

dívame ako na deň, ktorý je súčasťou stvorenia, situácia je úplne iná.

Siedmy deň – zvláštny deň

Siedmy deň sa od predchádzajúcich šiestich dní stvoriteľského týždňa líši. Líši sa v nasledovnom:

- a) Je to oddelený, posvätený a požehnaný deň (1. Mojžišova 2:3; 2. Mojžišova 20:10-11). Toto nie je povedané ani o jednom z predchádzajúcich dní stvoriteľského týždňa.
- b) Predovšetkým nad týmto dňom *nie* je vyslovená fráza: „*A bol večer, a bolo ráno, siedmy deň*“, ako je to vyslovené nad predchádzajúcimi šiestimi dňami. Touto frázou bol každý predchádzajúci deň ohraničený, ukončený a uzavretý. Tým, že táto fráza nad siedmym dňom *nie* je vyslovená, siedmy deň *nie* je ukončený, *nie* je neohraničený a *nie* je uzavretý, čiže tento deň ako *stvorená sféra odpočinku*, ako *Boží odpočinok*, mal trvať naveky, nemal skončiť. Pád Adama do hriechu však všetko zmenil.

Aký zámer sa dosiahol ukončením diela stvorenia?

Potom ako v šiestich dňoch *boli dokonané nebesia i zem i všetko ich vojsko* (1. Mojžišova 2:1) a v siedmom dni, ako píšeme vyššie, Boh odpočinul od svojho diela, ktoré činil, malo aj celé tvorstvo v plnom Božom zaopatrení žiť a prebývať v tomto *Božom odpočinku*. Rovnako aj Boh tým, že učinil všetko a naplnil svoj zámer so stvorenstvom, mal už stále odpočívať v zmysle: *nekonat ďalšie dielo*, nebolo treba ďalej pracovať, lebo všetko už bolo učené, dokonané – a to je to, čo je oznámené veršom 2:2.

Bol tu domov, vlasť, domovina, resp. kráľovstvo pre človeka Adama a celé ľudstvo ako jeho potomstvo (dokonca aj pre všetko ostatné tvorstvo). Tvorila ho stvorená Zem a rajska záhrada. Adam mal byť verným a poslušným správcom v tvorstve, mal reprezentovať Božiu vládu v tejto vlasti, v tomto jeho kráľovstve. V tejto vlasti sa malo podľa Božieho zámeru žiť ako v odpočinku, pretože Boh všetko zaopatroval a neexistovala úmorná práca človeka. Človek mal len dohliadať a spravovať, nie sa lopotiť v pote svojej tváre. V tomto odpočinku sa mal realizovať aj hlboký vzťah medzi Bohom a človekom. Boh prichádzal do rajskej záhrady, aby mal osobné spoločenstvo s človekom.

Čo sa stalo s odpočinkom po Adamovom páde?

Adamov pád do hriechu však všetko to dobré a pripravené pre ľudstvo zmaril. Všetko sa zmenilo, všetko je inak, ako to pôvodne malo byť. Človek a tvorstvo s ním sa po Adamovom páde do Božieho odpočinku nedostáva, už do neho nemôže vstúpiť a prebývať v ňom. Po Adamovom páde ale ani Boh, ako hovorí Ježiš Kristus, Boží Syn, o svojom Otcovi, neodpočíva, ale stále pracuje: „*A Ježiš im odpovedal: Môj Otec pracuje až doteraz, i ja pracujem*“ (Ján 5:17). O akú prácu teda ide? Ide o dielo *nového stvorenia*, ktoré Boh realizuje skrze vykúpenie a spásu v Ježišu Kristovi („*A ten ktorý sedel na tróne, povedal: Hľa, činím všetko nové. A riekol mi: Píš, pretože tieto slová sú verné a pravdivé*“ Zjavenie 21:5; pozri aj verše 1-7).

Adam, reprezentujúci celé ľudstvo, Boží zámer o odpočinku zničil svojím pádom do hriechu. Ako trest za jeho hriech prišla Božia kľatba, súčasťou ktorej je aj to, že človek bude pracovať a lopotiť sa v pote svojej tváre. Skončil odpočinok ako forma ľudského bytia. Skončil odpočinok, ktorý bol výsledkom Božieho diela stvorenia. Človek tento odpočinok zničil. Človek bol vyhnaný z rajskej záhrady. Po páde žiaden človek nepoznal osobné spoločenstvo s Bohom, ktoré sa žilo a malo žiť v Božom odpočinku. Strata osobného vzťahu a spoločenstva s Bohom je súčasťou smrti (je to duchovná smrť), ktorá prišla ako dôsledok pádu. Človek vypadol z Božieho odpočinku, „zomrel“ tomuto spôsobu života. Otázkou zostáva, či tým, že človek zničil Boží zámer o odpočinku, Boh od tohto zámeru upustil, alebo ho realizuje inak.

Aby mohol človek a tvorstvo opäť raz vojsť do Božieho odpočinku a prebývať v ňom, musela prísť náprava všetkého toho, čo sa Adamom pokazilo. Túto nápravu urobil Boh skrze svojho Syna, Pána Ježiša Krista z Nazareta, ktorý je v Písme pomenovaný aj ako druhý a posledný Adam (1. Korinským 15. kapitola). Preto je pozvanie k spásu v liste Židom opísané ako pozvanie vojsť do Božieho odpočinku (4:1). Tento verš sa odvoláva na Boží odpočinok, ktorý Boh od samého začiatku zamýšľal a pripravil pre svoje tvorstvo (1. Mojžišova 2:2-3). Od Adamovho pádu je však Boží odpočinok vzťahnutý už len na nové tvorstvo, na nové stvorenie (2. Korinským 5:17; Zjavenie 21:1-7).

Drahoslav Vajda
Peter Vajda

Poznámky:

- A) Pre Božie deti v novozmluvnej dobe existuje aj výnimka zo života v manželstve, vyšší princíp, ktorý umožňuje tým, ktorí majú od Boha dar žiť ako neženatí/nevydaté, žiť ako slobodní a venovať celé svoje bytie službe Pánu Ježišu Kristovi. Je to mimoriadny dar pre zvláštny účel (1. Korintským 7:7, 24-40). Pre tých, ktorí takýto dar nemajú, je manželstvo s veriacim tým pravým požehnaním.

Odpočinok

2. časť

Predobrazy večného Božieho odpočinku

*Bojme sa teda, aby snád' nejako, keď sa ešte ponecháva zaslúbenie
vojsť do jeho odpočinku, nezdal sa niekto z vás, že zaostal.*

Lebo aj nám sa zvestovalo evanjelium ako aj tamtým.

Ale tamtým neosožilo slovo zvesti, pretože sa nezmiešalo s vierou tých, ktorí počuli.

Lebo vchádzame do odpočinku my, ktorí sme uverili.

Židom 4:1-3

Tak teda ešte zbýva sobotenie, odpočinok ľudu Božiemu.

Židom 4:9

Domov (domácnosť a vlasť) ako forma odpočinku

Ako sme písali v 1. časti (Odpočinok) o Naome a Rút, že manželstvo ženy s mužom ako inštitúcia predstavuje určitú formu odpočinku, tak podobne to platí aj o domácnosti (dome, lokalite) manžela, v ktorej sa toto manželstvo žije a realizuje (ako sme to vyššie už aj spomenuli). Tento dom, domov (*domácnosť* ako lokalita, miesto, kde sa manželstvo realizuje) je predobraznou formou večného Božieho odpočinku.

V Písme nachádzame, že rovnakú úlohu plní aj domov v zmysle *vlasti, domoviny*. Keď Boh vyviedol svoj vyvolený^{A)} ľud z Egyptskej zeme z otroctva, tak to urobil preto, aby ich doviedol do zaslúbenej zeme, do kanaánskej krajiny. Zaslúbená zem sa mala stať ich vlasťou, v ktorej mali nájsť odpo-

činok (2. Mojžišova 33:14, 4. Mojžišova 10:33, 5. Mojžišova 3:20, 12:9-10, 25:19; Jozua 1:13-15, 21:44, 22:4, 23:1, pozri aj 1. Mojžišova 49:15). Vojdením do zaslúbenej zeme mali vojsť do odpočinku vo forme zemskej vlasti, v ktorej si mali odpočinúť od svojich nepriateľov, v ktorej mali nájsť blaho a požehnanie, v ktorej mal Boh prebývať uprostred svojho ľudu. Tu, v tejto vlasti, v tomto odpočinku sa mal realizovať vzťah „*Ja im budem Bohom a oni mi budú ľuďom*“.

Izraelský národ do odpočinku v zaslúbenej zemi aj vošiel, aj nevošiel. V istom zmysle vošiel, v inom zmysle nevošiel. V kanaánskej zemi Boží ľud (zemský, predobrazný) odpočinok aj našiel, aj nenašiel. Odpočinok v zaslúbenej zemi v prípade izraelského národa bol podmienený ich poslušnosťou. Do tej miery,

do akej poslúchali, odpočinok našli. Napríklad pod vedením Jozua poslúchali, do zaslúbenej zeme vošli a odpočinok našli (Jozua 1:13-15, 21:44, 22:4, 23:1). Avšak tento odpočinok *nebol trvalý* a *nebol v plnosti*. Keď neskôr boli Bohu a jeho zákonu neposlušní, napriek tomu, že boli usídlení v Kanaáne, odpočinku (od svojich nepriateľov, od okolitých národov) nemali (5. Mojžišova 28:65).

Boží zámer, aby Boží ľud vošiel do *úplného a trvalého Božieho odpočinku* sa v prípade izraelského národa v Kanaáne nenaplnil, nezrealizoval. Nenaplnil sa pre neposlušnosť izraelského národa, ako im to Boh aj prorocky oznámil (5. Mojžišova 28:65). Aj keď zaslúbenú zem sčiasťky zaujali, do odpočinku, ktorý pre nich zamýšľal Boh, nevošli. Apoštol to v novozmluvnom Písme (list Židom 4. kapitola) izraelskému národu pripomína, aby im vysvetlil pravý, skutočný večný Boží odpočinok, ktorý je tým zámerom, o ktorý Bohu celý čas išlo a ide. Vo veršoch Židom 4:8-9 je napísané: „*Lebo keby ich bol Jozua uviedol do odpočinku, nehovoril by po všetkom tomto o inom dni. Tak teda ešte zbýva sobotenie, odpočinok ľudu Božiemu.*“ Tieto dva verše vysvetľujú, že Jozua ich síce voviedol do zaslúbenej zeme, do ich *zemskej vlasti*, ale toto nepredstavuje také vojdenie do odpočinku, o ktoré Bohu v skutočnosti a definitívne ide.

Domov (domovina, vlasť) ako zemský predobraz večného Božieho odpočinku

Bohu nejde v *konečnom dôsledku* o *zemské* veci, ale o *nebeské, večné* veci. Konečným Božím cieľom nebolo, aby izraelský národ vošiel do odpočinku v kanaánskej zemi. Konečným Božím cieľom vždy

bolo (od počiatku, dokonca ešte pred založením sveta), a aj je, aby skutočný (pravý) Boží ľud – Cirkev zo Židov i pohanov – vošiel do skutočného (pravého) Božieho odpočinku – *večného odpočinku* vo *večnej nebeskej vlasti*, ktorou je nové nebo a nová zem (nebeský Jeruzalem).

V tomto zmysle je celý izraelský národ ako vyvolený Boží ľud zemským (fyzickým) predobrazom pravého (konečného, skutočného) Božieho ľudu, ktorým je Cirkev zo Židov i pohanov. Vojdenie do odpočinku v zmysle vojdenia do Kanaánu ako zaslúbenej vlasti je len zemským (fyzickým) *predobrazom* vojdenia do konečného (pravého) večného Božieho odpočinku v zmysle vojdenia do večného života, ktorý sa bude žiť v oslávenom tele vo vlasti, ktorou bude nové nebo a nová zem. Až tu sa v plnosti a na večné veky naplní Boží zámer, že *Boh bude Bohom svojmu ľudu a jeho ľud mu bude ľuďom*. Až v tejto nebeskej vlasti sa v plnosti bude žiť večný odpočinok.

A toto je to, čo naplno a očividne odhaľuje list Židom v 4. kapitole. V starozákonných písmach čítame, že Jozua voviedol Boží ľud do odpočinku v zaslúbenej vlasti (Jozua 1:13-15, 21:44, 22:4, 23:1). Keby toto bol konečný Boží zámer, tak vojdenie Božieho ľudu do odpočinku by bolo raz a navždy vybavené a uzavreté. Ale novozmluvné písmá hovoria (Židom 4:1), že „*sa ešte ponecháva zaslúbenie vojsť do Božieho odpočinku*“. Teda vojdenie do odpočinku nie je vybavené raz a navždy, nie je uzavreté, je otvorené a vojsť do neho je stále ešte možné. Rovnako je napísané (Židom 4:6), že „*ešte zostáva, aby niektorí vošli do Božieho odpočinku*“. Význam je ten istý. Aby bolo jasné, že sa nehovorí o pokračovaní takého vojdenia

do odpočinku, aké sprostredkoval Jozua, hovoria novozákonné písmo, že Jozua ich do odpočinku *nevoviedol* (Židom 4:8-9): „*Lebo keby ich bol Jozua uviedol do odpočinku, nehovoril by po všetkom tomto o inom dni. Tak teda ešte zbýva sobotenie, odpočinok ľudu Božiemu.*“ To ale znamená, že odpočinok, o ktorom hovorí list Židom v kapitole 4, je iný druh odpočinku ako ten, do ktorého voviedol izraelský národ Jozua. Jozua voviedol *zemský* Boží ľud do *zemskej* zaslúbenej krajiny, do *zemskeho* odpočinku. Konečným Božím zámerom však je pravý (nebeský) Boží ľud a jeho večný odpočinok v nebeskej vlasti. To prvé, zemské, je len tieňom a predobrazom toho konečného a večného. V tomto zmysle je Jozua predobrazom Krista (nie náhodou majú obaja i rovnaké meno: Jozua, Jošua či Jehošua). Jozua voviedol (zemský) Boží ľud do (zemskeho) odpočinku v (zemskej) zaslúbenej vlasti. Kristus vovádzá pravý Boží ľud (Cirkev) do večného odpočinku vo večnej zaslúbenej nebeskej vlasti.

Izraelský národ, zemský Boží ľud, nevošiel do konečného (večného) Božieho odpočinku pre svoju neposlušnosť, ktorá bola spôsobená ich neverou (neverením Bohu), ako je to priamo vysvetlené v liste Židom (3:17-19). O neposlušnom izraelskom národe (presnejšie: o neposlušnej časti izraelského národa) je napísané, že Boh prisahal, že nevojdú do jeho večného odpočinku (Židom 4:3 a 4:5-6). Skutočný Boží ľud vchádza do večného odpočinku vierou v Ježiša Krista ako Božieho prostredníka a Spasiteľa (Židom 4:3).

Tak teda: Ako môže človek vojsť do večného Božieho odpočinku? Jedine vierou v evanjelium, vierou v Ježiša Krista ako Spasiteľa: „*Lebo vchádzame do*

odpočinku my, ktorí sme uverili...“ (Židom 4:3). A Božie slovo to dáva do kontrastu s neposlušným izraelským národom: „*Lebo aj nám sa zvestovalo evanjelium ako aj tamtým. Ale tamtým neosožilo slovo zvesti, pretože sa nezmiešalo s vierou tých, ktorí počuli*“ (Židom 4:2). Označenie „nám“ reprezentuje všetkých tých zo Židov i pohanov, ktorým bolo evanjelium zvestované a ktorí mu aj spasiteľne živou vierou uverili. Označenie „tamtým“ odkazuje na izraelský národ,³⁾ ktorý Boh sám zázračne viedol do kanaánskej zeme prostredníctvom Krista (cez deň ako dymový stĺp, v noci ako ohňový stĺp), pri ktorom činil veľké divy a zázraky a sprevádzal ich mocami, ale oni jednako Boha neposlúchali a v neho neverili, čo je ekvivalent neuverenia v evanjelium v tej forme, ako bolo dobovo zjavené izraelskému národu (Židom):

„*Lebo niektorí počuli a rozhorčili. Ale nie všetci, ktorí vyšli z Egypta skrze Mojžiša. A na ktorýchže zanevrúc hneval sa štyridsať rokov? Či nie na tých, ktorí hrešili, a ktorých telá popadali na púšti? A ktorýmže prisahal, že nevojdú do jeho odpočinku, ak nie tým, ktorí neposlúchali? A vidíme, že nemohli vojsť pre neveru*“ (Židom 3:16-19). Hrešiaci neposlušní Izraelci (Židia) nevošli do Božieho odpočinku a nemohli vojsť pre ich neveru, pre ich neverenie Bohu, čo v ich prípade znamenalo neuverenie evanjeliu Ježiša Krista ako prostredníka spásy (Židom 4:2).

Dôsledkom toho, že boli pobití na púšti, je, že nevošli do zaslúbenej zeme, kde mali nájsť odpočinok. Aj toto je mocný fyzický (zemský) obraz⁴⁾ duchovnej reality a pravdy: Tí, ktorí hrešia, Boha neposlúchajú a Bohu (evanjeliu) neveria, nevojdú do večného Božieho odpočinku,

ale skončia v ohnivom jazere. Ohnivé jazero je pravý opak odpočinku.^{D)} V ohnivom jazere si nikto neodpočinie. Tam ich červ nezomiera a ich smäd nikdy nebude uhasený. To je obraz večného neodpočinitia si – večného utrpenia (ako opaku večného odpočinku).

Z tejto pasáže Božieho slova však vidíme, že vec nie je vyriešená vojením či nevojením do fyzického odpočinku v zmysle vojdenia do kanaánskej zeme. Hneď po týchto veršoch začína štvrtá kapitola slovami varovania pre dnešok: „*Bojme sa teda, aby snád' nejako, keď sa ešte ponecháva zaslúbenie vojsť do jeho odpočinku, nezdal sa niekto z vás, že zaostal'*“ (Židom 4:1). Z tohto verša je zrejmé, že vojdenie zemskeho predobrazného Božieho ľudu do fyzického (zemskeho) odpočinku v zemskej vlasti (Kanaáne), či už by sa vydarilo, alebo sa nevydarilo, nie je konečným Božím plánom a cieľom. Vojdenie do odpočinku – do večného Božieho odpočinku – stále zostáva ako možnosť. Varovanie spočíva v tom, že túto možnosť je potrebné využiť a neodkladať: „*Usilujme sa teda vojsť do toho odpočinku, aby nepadol niekto tým istým výstražným príkladom neposlušnosti'*“ (Židom 4:11). Zaslúbenie o vojdení do Božieho odpočinku je ponechané až do druhého príchodu Pána (do prvého vzkriesenia). Každý človek by mal mať strach, ak do odpočinku ešte nevošiel. Netreba otáľať. Do večného Božieho odpočinku sa vchádza už tu na tomto svete, a to vierou v evanjelium.

Sobota (siedmy deň kalendárneho týždňa), sobotenie a Boží odpočinok

Pod Mojžišovým zákonom siedmy deň týždňa, sobota, je dňom odpočinku.

Reprezentuje Boží odpočinok. Je zemským predobrazom večného Božieho odpočinku: „*Tak teda ešte zbýva (zostáva) sobotenie, odpočinok ľudu Božiemu'*“ (Židom 4:9).

Mojžišov zákon prikazoval svätiteľ siedmy deň týždňa, sobotu: „*Pamätaj na deň soboty, aby si ho svätil. Šesť dní budeš pracovať a robiť akékoľvek svoje dielo. Ale siedmy deň je sobota Hospodina, tvojho Boha. Nebudeš robiť nijakého diela ani ty ani tvoj syn ani tvoja dcéra, tvoj sluha ani tvoja dievka ani tvoje hovädó ani tvoj pohostín, ktorý je v tvojich bránach'*“ (2. Mojžišova 20:8-10). V zemskej rovine je tento deň dňom odpočinku, dňom odpočinitia si od fyzickej práce. Ale to nie je jeho hlavný a konečný účel. Keby bola sobota nariadená len na to, aby si človek oddýchol od šesťdňovej fyzickej práce a načerpal síl do ďalšieho týždňa, netrestalo by sa porušenie prikázania o sobote ako o dni odpočinku trestom smrti. Prečo je teda porušenie soboty takým závažným hriechom, že pod Mojžišovým zákonom si zasluhuje smrť?

Pretože sobota ako deň odpočinku je predobrazom večného Božieho odpočinku. Kto porušil sobotný odpočinok, pohrdol zjavne a otvorene večným Božím odpočinkom. To je otvorený prejav neviery a nevery. Každý, kto bol a či je pod Mojžišovým zákonom, si mal uvedomiť, že sobota je odpočinkom preto, aby pripomínala, že to najdôležitejšie, o čo v živote ide, je vojsť do (večného) Božieho odpočinku. Mojžišov zákon, ako pestún ich mal priviesť k viere v Krista. Podstatným účelom, ktorý zákon v tomto zmysle plnil, bolo poukazovať týždeň čo týždeň na očakávanie Božieho odpočinku a na vojdenie do Božieho

odpočinku, čiže poukazovať na spásu v Kristovi. Boží odpočinok sa pre novozmluvný ľud naplnil a naplní v Ježišovi Kristovi (Židom 4:3, 10-11).

Prikázanie desatora (ktoré je sumou celého Mojžišovho zákona) o sobote ako dni odpočinku nebolo dané bez vysvetlenia. Nariadenie o sobote je zdôvodnené: „*Lebo šesť dní činil Hospodin nebesia a zem, more a všetko, čo je v nich, a odpočinul siedmeho dňa. Preto požehnal Hospodin deň soboty a posvätil ho*“ (2. Mojžišova 20:11). Vidíme tu, že prikázanie o dni odpočinku súvisí so stvorením a konkrétne so siedmym dňom stvoriteľského týždňa a s tým, že Boh si odpočinul siedmeho dňa. Asi nám je všetkým zrejmé, že Boh sa nikdy ničím neunaví, pretože neustáva a nezomdlieva. On sám si nepotreboval oddýchnuť po stvoriteľskej práci šiestich dní. A predsa si na siedmy deň odpočinul. O aký odpočinok teda ide? O čo presne teda išlo v tomto siedmom dni stvorenia, píšeme v 1. časti.

Manželstvo ako zemský obraz večného Božieho odpočinku

Manželstvo jedného muža a jednej ženy je zároveň aj zemským (fyzickým) obrazom (predobrazom) zmluvného manželského vzťahu medzi Kristom ako ženíchom a Cirkvou ako nevestou: „*Ženy, podriadujte sa vlastným mužom ako Pánovi; lebo muž je hlavou ženy, ako aj Kristus je hlavou cirkvi, a on je Spasiteľom tela. Ale ako sa cirkev podriaďuje Kristovi, tak aj ženy vlastným mužom vo všetkom. Vy, muži, milujte svoje ženy, ako aj Kristus miloval cirkev a vydal sám seba za ňu, aby ju posvätil očistiac ju kúpeľom vody, slovom, aby si ju postavil*

pred seba slávnu, cirkev, nemajúcu škvrny alebo vrásky alebo niečoho takého, ale aby bola svätá a bezvadná. Tak sú povinní aj muži milovať svoje ženy ako svoje vlastné telá. Kto miluje svoju ženu, sám seba miluje. Lebo veď nebolo nikdy nikoho, kto by bol nenávidel svojho tela, ale ho každý chová a opatruje ako aj Pán cirkev, lebo sme údmi jeho tela, z jeho mäsa a z jeho kostí. Zato opustí človek svojho otca i svoju mat' a pripojí sa ku svojej žene, a tí dvaja budú v jedno telo. Toto tajomstvo je veľké, ale ja hovorím vzťahom na Krista a vzťahom na cirkev. Avšak aj vy, jeden každý osobitne tak nech miluje svoju ženu ako sám seba, a žena aby sa bála muža“ (Efezským 5:22-33).

Vidíme tu súvislosť medzi manželstvom muža a ženy a manželstvom Krista a Cirkvi, ako aj súvislosť medzi spásou a Kristovým manželstvom. Kristus miloval Cirkev, miloval svoju manželku, a preto sám seba vydal za ňu (vydal na kríž, položil za ňu svoju dušu). Tak ako muž a žena sú v manželstve jedno telo (v zmluvnom vzťahu), tak aj Kristus a Cirkev sú jedno telo^{E)} (v zmluvnom vzťahu). Preto je Kristus „Spasiteľom tela“ (Efezským 5:23), lebo spasení veriaci zo Židov i pohanov (Cirkev) sú jedným telom (a jednotlivo navzájom jedni druhým údmi tohto tela), sú Kristovým telom (1. Korintským 12:12, Kolosenským 2:17), v ktorom hlavou (manželom) je Kristus a telom a zároveň aj nevestou je Cirkev, ako telo podriaďujúce sa svojej hlave.

Ak zemské manželstvo predstavuje formu odpočinku, ako sme o tom písali v 1. časti, o čo viac je manželstvo Krista a Cirkvi formou odpočinku, večného Božieho odpočinku. Až do druhého

príchodu Pána (do prvého vzkriesenia) sú veriaci spoločne ako jedno telo manželkou Kristovou v zmysle právoplatnej nevesty–snúbenice, ktorú ženích–snúbenec istotne neprepustí, pretože on sám sa zaručil (a to aj zariadil), že v deň svadby bude nevesta predstavená ako čistá a bez poškvرنy (teda ženích nebude mať dôvod ju prepustiť a ani ju neprepustí, pretože ju miluje tak, že samého seba zmaril (dal) za ňu). Od

svadby Baránkovej bude nevesta plnohodnotnou manželkou. Všetci uverivší v evanjelium, teda Cirkev, vstúpili do odpočinku vo forme manželstva s Kristom už pri uverení a zároveň ešte aj vstúpia do večného Božieho odpočinku v zmysle manželstva s Kristom oveľa plnohodnotnejšie pri druhom príchode Pána (prvom vzkriesení), počínajúc svadbou Baránkovou.

Drahoslav Vajda, Peter Vajda

Poznámky:

- A) „Vyvolenie“ izraelského národa za Boží ľud nie je „vyvolením milosti“, je podmienené dokonalou poslušnosťou izraelského národa, poslušnosťou Mojžišovmu zákonu. To je aj dôvod, prečo len *ostatok Izraela* bude spasený (Daniel 12:1-2; Rímskym 11:5, ktorý je tvorený jednotlivcami už vyvolenými podľa milosti). Izraelský národ (ako celok) by sa definitívne stal Božím ľudom (kráľovským kňazstvom) len vtedy, ak by naplnil celý Mojžišov zákon. Vieme, že sa tak nestalo. Toto „vyvolenie národa“ ako celku predstavuje zvláštne zaobchádzanie s izraelským národom, v ktorom celý izraelský národ je zemským (fyzickým) predobrazom budúceho pravého (skutočného) Božieho ľudu – Cirkvi zo Židov i pohanov (pozri publikáciu: Peter Vajda, *Zmluva zaslúbení (Abrahámovo potomstvo)*, vyd. SOLAS, Žilina 2017). Na rozdiel od vyvolenia izraelského národa ako celku, ako národa, „vyvolenie milosti“ je účinné Božie vyvolenie jednotlivcov k spásu a k vojdeniu do večného Božieho odpočinku, ktoré sa udialo ešte pred založením sveta. Výsledkom vyvolenia milosti je to, že celý skutočný Boží ľud (Cirkev) spočinie vo svojej (nebeskej) vlasti (nové nebo a nová zem), kde bude vo večnosti zažívať vzťah s Bohom, o ktorý Bohu vždy išlo.
- B) Presnejšie na tú časť izraelského národa, ktorí nemali abrahámovskú vieru, neverili a neposlúchali Boha.
- C) Pri zemských obrazoch duchovných (nebeských) vecí, pri predobrazoch budúcich večných vecí musíme byť opatrní, ako ich chápeme. V týchto predobrazoch sú zjavené veľké pravdy, avšak nemôžeme ich rigidne vzťahovať na každého jednotlivca. Do zaslúbenej (kanaánskej) zeme nevošiel ani Mojžiš. Dôvodom bola jeho neposlušnosť pri udretí skaly palicou. Boh mu doprial krajinu len vidieť z diaľky, z kopca. To, že Mojžiš nevošiel fyzicky do zaslúbenej zeme, v jeho prípade však neznamená, že nevošiel do večného Božieho odpočinku. Mojžiš bol Boží muž viery a vošiel vierou do večného Božieho odpočinku.
- D) Vo všeobecnosti je v ľudskej mysli (v spoločnosti, v kultúre) silno zakorenená predstava, že každý jeden človek, bez ohľadu na to, ako žil, a bez ohľadu na to, čomu veril, odchádza po svojej smrti do odpočinku, že po smrti už len odpočívá. Okrem iného je táto predstava aj dôvodom, prečo niektorí ľudia spáchajú samovraždu (prípadne podstúpia eutanáziu), keď už nedokážu uniesť ťarchu tohto života. Sú presvedčení, že po smrti si oddýchnu od každého trápenia a budú už len odpočívať. To je ale veľmi

mylná a nebiblická predstava. Do odpočinku, do odpočinutia, po smrti odchádzajú len tí, ktorí uverili evanjeliu. Tí, ktorí zomreli ako hriešnici, ako neposlušní Bohu, ako neveriaci (neuverivší evanjeliu), odchádzajú do záhrobia a po vzkriesení nespravodlivých mŕtvych a po súde (bieleho trónu) odchádzajú do ohnivého jazera, kde niet odpočinku – odchádzajú do večného trápenia. Tí, ktorí páchajú samovraždu, sa nazdajú, že idú do lepšieho, ale opak je pravdou.

- E) Viaceré svetské zdroje (filmy či médiá) a rôzne pohľady vykresľujú Ježiša Krista ako muža, ktorý počas svojej zemskej služby v tele mal ženu (milenu alebo manželku). Niekedy sa v tomto zmysle poukazuje na Magdalénu. Považujeme to za nehoráznu rúhavosť, lebo z pohľadu Písma je úplne zrejmé, že niečo také sa nemohlo stať. Ak by mal Kristus na zemi nejakú fyzickú ženu za manželku, nemohla by sa už Cirkev stať jeho zákonnou manželkou, pretože by to bolo smilstvo či cudzoložstvo, a dôsledok by bol obrovský a večný: spása by nebola možná, pretože by nebolo možné manželstvo Cirkvi a Krista. No my z Písma dobre vieme, že Kristus na zemi žiadnu manželku nemal (a žiadnu ženu intímne ani nespoznal), pretože Cirkev miloval už pri svojom vtenení a príchode na zem tak, že za ňu položil svoj život ako výkupné, a zároveň: vernosť je jedným z atribútov Kristovho charakteru.

Odpočinok

3. časť

Spasenie sveta a večný Boží odpočinok

Podťe ku mne všetci, ktorí pracujete a ste obťažení, a ja vám dám odpočinutie.

Matúš 11:28

Vďaka tomu, že Boh poslal na zem druhého (posledného) Adama – Ježiša Krista (Pána z neba), ktorý odčinil (napravil) to, čo prvý Adam pokazil (1. Korintským 15:22), existuje pre človeka znova možnosť vojsť do Božieho odpočinku. Tým domovom (vlastou), v ktorom sa bude odpočívať, však už nebude „zemská vlasť“, ale „nebeská vlasť“.

Bolo to zjavné už aj Abrahámovi, ktorého Boh vyviedol z chaldejského Úru a viedol ho do zaslúbenej zeme (Kanaánu). Abrahám však v zaslúbenej zemi iba pohostínil, pretože očakával naplnenie zaslúbenia o zaslúbenej vlasti vo forme „nebeskej vlasti“ a nie zemskej (Židom 11:8-16).

Dôležitú časť zjavenia k tejto záležitosti prináša aj Mojžišov zákon. Je pozoruhodné, že keď je ľudu prikázané

na Sinaji desatoro, vysvetlením pre prikázanie o sobote je Boží odpočinok siedmeho dňa s odkazom na dielo stvorenia (2. Mojžišova 20:8-11). Avšak keď je desatoro opätovne prikázané v Moábskej púšti, vysvetlením pre prikázanie o sobote (5. Mojžišova 5:12-14) už nie je dielo stvorenia, ale dielo spasenia či výkupenia: „*A budeš pamätať na to, že si bol sluhom v Egyptskej zemi, a že ťa vyviedol odtiaľ Hospodin, tvoj Boh, silnou*

rukou a vystretým ramenom, preto ti prikázal Hospodin, tvoj Boh, aby si svätzil sobotný deň“ (5. Mojžišova 5:15).

Božím zámerom pri vyslobodení izraelského ľudu z otroctva v Egypte bolo, aby tento ľud mal svoju (zemskú) vlasť, v ktorej by si odpočinul od otroctva a od svojich nepriateľov a v ktorej by mohol svätoslúžiť svojmu Bohu. V tejto krajine (vlasti) by mal tento ľud spoločenstvo so svojím Bohom, tu by Boh prebýval uprostred svojho ľudu a tu by sa realizoval vzťah „*Ja im budem Bohom a oni mi budú ľuďom*“. Je to mocný predobraz konečného definitívneho Božieho zámeru mať svoj ľud vo večnom Božom odpočinku, a to nie v zemskej vlasti, ale v nebeskej vlasti, v nebeskom Jeruzaleme na novej zemi a v novom nebi. Vyslobodenie z otroctva v Egypte je predobrazom vyslobodenia z hriechu a z padlého porušeného sveta, ktorý leží v zlom. Izraelský národ ako zemský vyvolený Boží ľud je predobrazom nebeského (konečného, definitívneho, pravého) Božieho ľudu (Cirkvi zo Židov i pohanov^{A)}).

Odpočinok v zemskej vlasti (v kanaánskej zemi) bol pre zemský Boží ľud (izraelský národ) podmienený ich poslušnosťou, podobne ako odpočinok v stvorení svete pri stvorení bol podmienený Adamovou poslušnosťou. Pretože ako národ Boha opakovane neposlúchali (čo vyvrcholilo zajatím v Babylone), podobne ako Adam neposlúchol na počiatku, plný odpočinok v kanaánskej zemi nenašli ani tí, ktorí do nej vošli. To všetko poukazuje na to, že najvyšším, konečným a definitívnym Božím zámerom je večný Boží odpočinok v nebeskej vlasti, v nebeskom Jeruzaleme, do ktorého sa vchádza vierou v evanjelium Ježiša Krista.

Štvrtá kapitola Listu Židom a odpočinok

Pozoruhodne sa k otázke odpočinku vyjadruje kľúčová pasáž zo štvrtej kapitoly Listu Židom: „*Lebo o siedmom dni povedal kdesi takto: „A Boh odpočinul siedmeho dňa od všetkých svojich diel. A tuto zase: Nevojdú do môjho odpočinku!“ (Židom 4:4-5) a „Lebo kto vošiel do jeho odpočinku, ten tiež odpočinul od svojich diel ako Boh od svojich“ (Židom 4:10) a ešte „... sa ešte ponecháva zaslúbenie vojsť do jeho odpočinku...“ (Židom 4:1). Teda možnosť vojsť do Božieho odpočinku je ponechaná napriek tomu, že človek odpočinok ako výsledok Božieho diela stvorenia zničil tam na začiatku pádom Adama. Človek (Adam) zničil Boží odpočinok vytvorený Bohom na počiatku pri stvorení, v ktorom malo trvalo žiť celé ľudstvo (všetci Adamovi potomkovia). Boh však mal pripravený iný, lepší Boží odpočinok – večný Boží odpočinok, do ktorého sa vchádza zástupnou poslušnosťou druhého (a zároveň posledného) Adama, Ježiša Krista. Prvý Boží odpočinok bol podmienený poslušnosťou prvého Adama a padol neposlušnosťou prvého Adama. Večný Boží odpočinok vošiel v platnosť vďaka dokonalej poslušnosti druhého Adama, Pána Ježiša Krista. Po Adamovom páde však do večného Božieho odpočinku už nevchádza celé ľudstvo, ale len tí, ktorí sú v Kristovi, ktorí uverili v evanjelium Ježiša Krista. To sú tí, ktorí sú počítaní za Boží ľud, ktorí sú Bohu poslušní, pretože veria v Ježiša Krista.*

Odpočinok Božieho ľudu^{A)}

Ked' sa na ukrižovanie, zmŕtvychvstanie a na nanebovstúpenie Ježiša Krista dívame ako na jednu udalosť, ktorou bola ustanovená a uzavretá Nová zmluva,

potom Letnice sú (z pohľadu časnosti) udalosťou, ktorou bola táto zmluva uvedená do praxe. Súčasne sú pre novozmluvný ľud aj počiatkom éry vstupu do večného *Božieho odpočinku*. Starozmluvný predobraz odpočinku, daný Božiemu ľudu nachádzajúcemu sa pod Mojžišovým zákonom, dospel v Ježišovi Kristovi k novozmluvnému naplneniu. Zatiaľ čo v Starej zmluve odpočinutie zostáva vo sfére zaslúbenia, v Novej zmluve je toto zaslúbenie už naplnené – *odpočinok (Boží odpočinok)* je realitou, do ktorého vstupuje každý, kto uverí v evanjelium Ježiša Krista. Viera v evanjelium je spôsob, akým sa po Letniciach do Božieho odpočinku vstupuje – takto to vyučuje Písmo v liste Židom 4:3 („*Lebo vchádzame do odpočinku my, ktorí sme uverili...*“).

Pôvodne zamýšľaný odpočinok – *Boží odpočinok* z 1. knihy Mojžišovej 2:2-3, ktorý mal trvať večne, ale bol zmarený pádom do hriechu, je nahradený ešte lepším odpočinkom, ktorý sa bude žiť večne na novej zemi a v novom nebi. Večný Boží odpočinok ponúka Ježiš Kristus. Volá všetkých do tohto odpočinku, ktorý dáva tým, ktorí v neho uverili: „*Všetko mi je vydané od môjho Otca... Podťe ku mne všetci, ktorí pracujete a ste obťažaní, a ja vám dám odpočinutie...*“ (Matúš 11:27-30).

Odpočinok, do ktorého pozýva Pán Ježiš Kristus, sa v niečom líši od pôvodného Božieho odpočinku z 1. Mojžišovej 2:2-3. Zatiaľ čo pôvodný Boží odpočinok sa mal realizovať pre *celé ľudstvo* (všetkých ľudí, všetkých Adamových potomkov) a na *pôvodnej* (starej) zemi, do odpočinku v Ježišovi Kristovi (Matúš 11:28) vstupujú iba tí, ktorí uverili evanjeliu Pána Ježiša Krista. A odlišnosť je aj

v tom, že tento odpočinok sa zrealizuje v novom tvorstve – na novej zemi, v novom nebi a v novom Jeruzaleme.

Kto uveril v evanjelium Ježiša Krista, už do odpočinku vošiel a odpočinul od svojich diel ako Boh od svojich (Židom 4:10). Kto vošiel, už odpočíva. A nasledovný verš (verš 11) vyzýva, aby do odpočinku vošli tí, ktorí ešte neuverili. Teda vyzýva neveriacich uveriť v Krista. Výzva vojsť do Božieho odpočinku teda ešte stále trvá, ešte zostáva. Dvere do Božieho odpočinku sú ešte otvorené (pozri Židom 12:22-26 a spoj s veršami 3:18-19 a 4:1). Takáto možnosť však stále trvať nebude. Raz možnosť uveriť evanjeliu a vojsť do Božieho odpočinku skončí. Skončí v okamihu prvého vzkriesenia, keď Pán Ježiš Kristus znovu príde na túto zem, a k tomu dôjde hneď po tom, ako *vojde plnosť pohanov* (Rímskym 11:25).

Všetci, ktorí už patria Ježišovi Kristovi, ktorí už tvoria novozmluvný Boží ľud, už do Božieho odpočinku vstúpili tu v časnosti. Aj toto je dôležitá stránka večného Božieho odpočinku: vstupuje sa do neho tu na zemi a v časnom živote. Fyzickou smrťou sa pre jednotlivca končí možnosť vstúpiť do Božieho odpočinku. Po fyzickej smrti táto možnosť pre človeka už jednoducho neexistuje!

Z pohľadu posledných vecí (eschatológie) má definitívny Boží odpočinok Boží ľud (spasení zo Židov a z pohanov) ešte stále len pred sebou. Nový Jeruzalem a nebeská vlasť sú stále ešte len vecou budúcnosti (Židom 11:10 a 16).

Aj odpočinutie, ktoré hľadala Naoma pre Rúta a Orfu v manželstve a v dome ich muža (Rút 1:9 a 3:1; pozri 1. časť), môžeme považovať za prorocký predobraz finálneho Božieho odpočinku v Božom

nebeskom dome, v novom Jeruzaleme. Lebo podľa starozákonných písem Hospodin je manželom izraelského ľudu (Jeremiáš 31:32) a podľa novozmluvných písem Ježiš Kristus je ženíchom (2. Korintským 11:2; Zjavenie 19:7) a hlavou novozmluvného ľudu (Cirkvi). Preto manželstvo všeobecne môžeme považovať tiež za dobrý predobraz finálneho Božieho odpočinku. Lebo uveriť evanjeliu znamená stať sa Božím dieťaťom čiže stať sa príslušníkom ale-

bo patriť do Božej rodiny (domácnosti). A patriť do Božej domácnosti (Božieho domu) znamená patriť do sféry Božieho milostivého pôsobenia, milosrdného zaopatrenia, ochrany. Kto vstúpil do manželstva, podľa knihy Rút našiel odpočinutie ako realitu pozemského života a predobraz finálneho odpočinku v Božej domácnosti, do ktorého dnes, v novozmluvnej dobe, pozýva nebeský ženích Ježiš Kristus.

Drahoslav Vajda, Peter Vajda

Poznámky:

A) Do konečného, definitívneho, pravého Božieho ľudu patria, samozrejme, okrem Cirkvi novozmluvnej éry (novozmluvný Boží ľud) aj všetci tí, ktorí v ére od Abraháma po Krista mali abrahámovskú vieru, a všetci tí, ktorí v ére pred Abrahámom mali vieru v zaslúbenia o budúcom spasení, tak ako im boli dobovo zjavené (napríklad 1. Mojžišova 3:15), ako ich opisuje aj 11. kapitola listu Židom – ako ľudí viery (do večného odpočinku sa vchádza vierou už od pádu Adama).

Požehnaná Trojica

Výpoveď Písma vedie k doktríne o Trojici: Existuje jediný Boh; existujú traja, kto sú Bohom – Otec, Syn a Svätý Duch; títo traja sú svojimi osobnými vlastnosťami navzájom odlišiteľní a odlíšeni. Splodenie je aktom samotného Otca. Iba o Synovi sa dá povedať, že je splodený. Vychádzanie sa dá pripísať iba Svätému Duchu. Takto sme teda boli oboznámení s takmer všetkými hlavnými bodmi doktríny o Trojici. Zostáva nám objasniť už len zopár bodov.

Ontologická^{A)} Trojica

Knihy, zložitejšie od tejto, hovoria o „ontologickej Trojici“ (alebo o „esen-
ciálnej^{B)} Trojici“). Tým sa vyjadruje len to, že v *rámci* Božstva existuje určité jednoznačné poradie. Otec je prvý, Syn je druhý a Svätý Duch je tretí. To však neznamená, že jeden existoval pred druhým, pretože každý z nich je večným Bohom. Neznamená to ani to, že jedna osoba je senior, druhý je od neho menší a tretí je juniorom, pre-

tože každý z nich je Bohom vo svojom vlastnom práve a všetci traja ako osoby sú si rovní. Tento definitívny poriadok jednoducho popisuje večné vzťahy, ktoré existujú medzi osobami Trojice. Otca nespodila žiadna iná osoba. Otec ani nevychádza od žiadnej inej osoby. On je Otec Syna, ktorého splodil od večnosti. Duch vychádza od Otca a je to jeho Duch. Otec posielal Syna a Svätého Ducha a skrze nich dvoch pôsobí, ale naopak to nikdy neplatí.

Syn je od vekov a naveky jednorodený od Otca, je Otcou poslaný a zjavuje Otca. Syn taktiež posielal Svätého Ducha a pôsobí skrze Svätého Ducha, ktorý je jeho Duchom, ale naopak to nikdy neplatí.

Svätý Duch vychádza od vekov a naveky od Otca a od Syna, pôsobí za nich oboch a oboch ich zjavuje.

Každý z nich je rovnocenne Bohom, a preto sú si rovní v cti, moci a sláve. Ani jeden z nich nie je Bohom viac než ten druhý. Ani jeden z nich nie je múdrejší alebo svätejší ako ten druhý. Nikto z nich nie je tomu druhému podradený – v zmysle podradnejší alebo menej dôležitý. Inými slovami povedané, nemajú rôzne hodnoty. A predsa, čo sa týka ich vzájomných osobných vzťahov, existuje tu jednoznačný poriadok, a v *tomto zmysle*, a žiadnom inom, ich vzťahy obsahujú určité podriadenie sa. Existuje tam *nadriadenosť*, nie však *nadradenosť*. V Trojici existuje poriadok, neexistujú však nadradené alebo podradené hodnoty. Keď používame výraz „ontologická Trojica“, tak jednoducho máme na mysli tento fakt. Takto je to v rámci Božstva. Takto je to medzi osobami Trojice.

Ekonomická Trojica

Tieto vzťahy v rámci Božej Trojice sa odzrkadľujú v tom, ako Boh *koná*. Toto je to, čo má termín „ekonomická Trojica“ vyjadrovať. Všetko, čo Boh koná, pramení z Otca. Otec je prvý. Deje sa to *skrze* Syna. Syn je druhý. Uskutočňuje sa to *Duchom*. Duch je tretí. Všetky Božie skutky sú spoločnými skutkami troch osôb. Pravdou je, že niektoré biblické verše hovoria o stvorení ako o najmä Otcovej práci, o vykúpení ako o najmä Synovej práci a o posvätení ako o práci najmä Ducha. Keď sa však pozrieme na

všetko, čo nám Písmo hovorí, vidíme, že zakaždým je príčinou Otec, prostredníkom je Syn a Svätý Duch je tým, kto uplatňuje a dokonáva. Prirodzene, opäť musíme zdôrazniť, že osoby Trojice sú rovnoprávne. Nejestvuje tu senior alebo junior. A predsa v konaní Božej Trojice existuje toto harmonické poradie osôb. Toto je spôsob, ako Boh pracuje.

Jasne to môžeme vidieť na Božom diele stvorenia. „Na počiatku stvoril Boh nebesia a zem“ (Genezis 1:1). No bol to Syn, „skrze ktorého učinil aj veky“ (Hebrejom 1:2). Je však úplne zrejmé, že to bol Svätý Duch, kto uskutočnil toto dielo (Genezis 1:2), pretože je často opísaný ako činiteľ stvorenia (Žalmy 104:30). Učinil to Boh Otec, skrze Syna, prostredníctvom Svätého Ducha.

Vidíme to v Božom diele spasenia. Bol to Boh Otec, kto dal pred večnosťou svojmu Synovi vyvolený ľud a poslal ho na svet, aby ich zachránil (Ján 6:37-40). Bol to Boh Syn, kto bol vydaný pre ich hriechy a vstal z mŕtvych pre ich ospravedlnenie (Rimanom 4:24-25). Je to Boh Svätý Duch, kto im prináša radosť a úžitok z toho, čo Kristus pre nich vydobyl (1. Korintánom 2:1-5; 1. Tesaloničanom 1:5-10). Práca Svätého Ducha nasleduje za prácou Syna, práve tak ako práca Syna nasleduje za prácou Otca. Nejde len o to, že v *rámci* Božej Trojice existuje nejaký jednoznačný poriadok. Tento poriadok sa totiž *navonok* odzrkadľuje v spôsobe, akým Boh koná. Výraz „ekonomická Trojica“ slúži jednoducho na to, aby našim mysliam poukázal na túto pravdu.

Analógia neexistuje

K vysvetleniu nepochopiteľného tajomstva o Trojici nie sme o nič bližšie,

ale aspoň sme preskúmali, čo o Trojici skutočne hovorí Písmo. To najťažšie je pochopiť, ako môže byť každá z osôb skutočne samým Bohom, a pritom mať vzťah s ostatnými dvoma osobami. Tohto problému sa nedokážeme zbaviť. Pochopiť to presahuje možnosti ľudskej mysle.

Mnoho ľudí, od prvého storočia až dodnes, sa však pokúšalo objaviť a používať rôzne analógie a ilustrácie, aby takto urobili pravdu o Trojici zrozumiteľnou – napríklad tri lístky ďateliny; myseľ, emócie a vôľa jedného človeka; slnko, jeho lúče a teplo atď. Každé takéto pripodobnenie či obraz nejakým spôsobom zlyháva. Buď v porovnaní s biblickou výpoveďou vyjadruje menej, alebo niečo pridáva, alebo niečo pozmeňuje. Musíme sa zmieriť s tým, že doktrína o Trojici je bez analógie. Neexistuje vôbec žiadny spôsob, ako by sme mohli Trojicu názorne zobrazit'. Nič obdobné nikde neexistuje. Toto je prvé a najväčšie tajomstvo zo všetkých tajomstiev. Ako by len mohla obmedzená analógia vyobrazit' nekonečného Boha? My tu uvažujeme o Božom bytí. Boh je zo svojej vlastnej podstaty smrteľnou myslou neobsiahnuteľný.

Najlepší spôsob ako to vysvetliť

Pravdu o Bohu nie je možné spoznať bez štúdia Božieho slova. Z toho vyplýva, že ľuďom nedokážeme pomôcť v tom, aby

verili tomuto tajomstvu, pokiaľ nie sú ochotní buď počúvať biblické výklady, alebo si Bibliu sami otvoriť a čítať. Ak sa vám naskytne príležitosť hovoriť o tejto téme s priateľom, ktorého to zaujíma, hovorte s ním nad otvorenou Bibliou a postupujte podľa metódy a poradia našej knižky.

Ak nie je čas na dlhé vysvetľovanie, potom je najlepšie ukázať nášmu priateľovi biblický verš, ktorý sme skúmali v kapitole 6. Prinajmenšom mu to pomôže *zачať* rozmyšľať o tejto téme. Hovorím o verši Matúš 28:19, kde Ježiš prikazuje, aby sme išli a činili učeníkov zo všetkých národov, „krstiac ich vo meno Otca i Syna i Svätého Ducha“. Nehovorí v „*mená*“, ale v „*meno*“. Takto je jasné, že sa zmieňuje o jednej jedinej Bytosti. Existuje iba jeden Boh. Ježiš však nevyslovil slová „Otca, Syna a Svätého Ducha“ v takom zmysle, ako keby boli len troma rôznymi výrazmi s tým istým významom, podobne ako „ja, mňa a seba“. Ježiš v tomto slovnom spojení starostlivo zachováva to, že každý z nich má svoju vlastnú totožnosť, a rozlišuje ich tým, že hovorí: „Otca i Syna i Svätého Ducha“. Existuje iba jeden Boh. Existujú traja, kto sú Bohom. V určitom zmysle sú jeden a v úplne inom zmysle sú traja. Otec je prvý, Syn je druhý a Svätý Duch je tretí. Samozrejme – ako sme už videli – je potrebné povedať o tom oveľa viac. V podstate takto sa dá vyjadriť doktrína o Trojici.

Poznámky:

- A) Pozn. prekl.: *Ontológia* je filozofický pojem, ktorý označuje náuku o bytí.
- B) Pozn. prekl.: *Esenciálny* v zmysle najpodstatnejší, najzákladnejší, týkajúci sa hlavného princípu.

Redakčný výber z deviatej kapitoly knihy Stuart Olyott, „Traja sú jedno“ (podtitul: Čo Biblia učí o Trojici), vydavateľstvo ORDO SALUTIS, Pezinok 2004. Publikácia je nedostupná, celý náklad je rozobraný. Publikované s láskavým súhlasom vydavateľstva.

Čo vychádza zo srdca – 2

A vravel, že to, čo vychádza z človeka, to poškrvňuje človeka.

Lebo z vnútra z ľudského srdca vychádzajú zlé myšlienky, cudzoložstvá, smilstvá, vraždy, krádeže, lakomstvá, nešlachetnosti, lesť, nestudatosť, zlé oko, rúhania, pýcha, bláznovstvo.

Marek 7:20-22

Chcel by som vám v krátkosti pripomenúť súvislosť, v ktorej Ježiš vyslovil tieto slová. Farizeji, vtedajší náboženský vodcovia, obvinili Ježišových učeníkov, že si pred jedlom neumyli ruky. Farizeji tým poukázali na skutočnosť, že dvanásť učeníci nedodržali zložitý očistný obrad, ktorý im ukladala ich tradícia. Ježiš týmto mužom a svojim učeníkom zdôraznil, že potrava, ktorá vchádza do tela a opäť vychádza von z tela, nemôže poškrvniť človeka duchovne. Skutočne, nikto sa nestáva lepším alebo horším vďaka vonkajším obradom. Nie, hovorí Ježiš, človeka poškrvňuje nie to, čo vchádza zvonku, ale čo vychádza z vnútra, zo srdca. Ako som už vysvetlil minule^{A)}, keď Biblia hovorí o srdci, má na mysli stred nášho bytia. Takže to, čo vychádza z našich srdc, to nás poškrvňuje.

Potom Ježiš menuje niektoré veci, ktoré vychádzajú zo srdca a poškrvňujú človeka. Na tomto zozname sú zaujímavé dve stránky. Prvá je, že sa takmer zhoduje s poslednými šiestimi z desiatich prikázaní, a to s tými, ktoré poukazujú konkrétne na náš vzťah k blíznym. Pozrime sa na tieto prikázania a následne opäť na hriechy srdca, ktoré menuje Ježiš v našom texte. Prikázanie číslo 6 znie: „*Nezabiješ*.” Prikázanie číslo 7: „*Nezostaneš*.” Prikázanie číslo 8: „*Neukradneš*.” Prikázanie číslo 9: „*Nepovieš na svojho blížneho falošného svedoctva*.” Prikázanie číslo 10: „*Nepožiadáš domu svojho blížneho! Nepožiadáš ženy svojho blížneho ani jeho sluhu ani jeho dievky ani jeho vola ani jeho osla ani ničoho, čo je tvojho blížneho*.” A toto sú znova hriechy srdca, ktoré Ježiš spomína v Markovom evanjeliu: „... čo vychádza z člo-

veka, to poškrvňuje človeka. Lebo z vnútra z ľudského srdca vychádzajú zlé myšlienky, cudzoložstvá, smilstvá, vraždy, krádeže, lakomstvá, nešlachetnosti, lesť, nestudatosť, zlé oko, rúhania, pýcha, bláznovstvo. Všetky tieto zlé veci vychádzajú z vnútra a poškrvňujú človeka.” Vražda, krádež, smilstvo, klamstvo, žiadostivosť; toto všetko je na Ježišomvom zozname. Takže môžeme povedať, že veci, ktoré poškrvňujú človeka, sú v podstate tie isté veci, ktoré sú výsledkom porušenia Božích prikázaní, ktoré boli dané vo forme Mojžišovho zákona.

Druhá vec, ktorú si môžeme všimnúť na Ježišomvom zozname, je, že tak ako slová a skutky, zahŕňa aj myšlienky a postoje, rovnako ako to je v prípade prikázaní. Ako ľahko sa dá uvažovať o hriechoch len v zmysle skutkov a slov! Možným dôvodom, prečo uvažujeme týmto spôsobom, je možno skutočnosť, že myšlienky a postoje sa ťažšie odhaľujú. Často ľudia môžu len hádať, čo si myslíme. Avšak to, že často dokážeme skrývať svoje myšlienky a postoje pred inými ľuďmi, neznamená, že sú bezvýznamné. Veď za svoje správanie sa nebudeme zodpovedať ľuďom. Ani nás na konci nebude súdiť naša rodina, priatelia, či dokonca nepriatelia. V skutočnosti nás nebude súdiť ľudský sudca, ale Pán Boh Všemohúci. Akokoľvek dokážeme zakryť svoj skutočný charakter a hriechne myšlienky pred ľuďmi, Boha nikdy neoklameme. On vie o všetkom, čo sme povedali, urobili a na čo sme mysleli odo dňa nášho narodenia. Naša pamäť je nedokonalá, a tak s pribúdajúcimi rokmi nevyhnutne zabúdame na mnohé naše minulé hriechy, pričom iné skutky, slová a myšlienky sa zdajú byť nie veľmi dôležité. Ale Boh takto veci

nevidí. On nikdy nezabúda, veď minulosť, prítomnosť a budúcnosť sú pre neho jedno a to isté. Inými slovami, myšlienka, slovo či skutok vykonaný pred dvoma rokmi alebo pred dvetisíc rokmi, alebo ten, čo bude vykonaný budúci rok, je pre Boha ako keby vykonaný dnes. Boh nezabúda a už vôbec nemôže prehliadať žiaden hriech.

A podľa akej normy budú súdené naše hriechy? Budú súdené podľa normy, ktorú stanovil Boh, a to podľa dokonalého dodržiavania prikázaní. Presnejšie povedané, ak chceme nájsť zmierenie s Bohom, musia byť naše životy dokonalou napodobeninou života Ježiša Krista, ktorý nikdy nezahrešil slovom, skutkom či myšlienkou. Žil dokonalý život, pretože mal dokonalé, nepoškvrnené srdce. Avšak my sa v dôsledku Adamovho pádu rodíme už poškvrnení, rodíme sa už ako hriešnici. Všetky naše hriechy naozaj pochádzajú z toho istého skazeného zdroja, a to z našich zlých srdc. Potom, čo vymenoval hriechy, uzatvára Ježiš svoj výrok týmito slovami: „Všetky tieto zlé veci vychádzajú z vnútra a poškvrňujú človeka.“

Čo teda môžeme z tohto všetkého vodit? Z uvedeného vyplýva, že akokoľvek sa snažíme zlepšiť svoje životy, nikdy nedokážeme odstrániť hriech, pretože hriech vychádza z našich skazených srdc. Iba jeden človek dosiahol prijatie u Boha skrz čistotu svojho života. Je to človek, o ktorom Boh Otec vyhlásil: „*Toto je ten môj milovaný Syn, v ktorom sa mi zaľúbilo.*“ Ježiš mal vždy čisté myšlienky, hovoril čisté a spravodlivé slová, konal čisté a spravodlivé skutky. Jeho celkový postoj k Bohu a človeku bol čistý, pretože mal čisté srdce. Naopak, myšlienky každého človeka, reči a skutky, a to už od jeho narodenia, sú všetky poškvrnené – dokonca aj keď sa najviac snažíme – pretože všetko pochádza zo skazeného srdca. Možno to znie zveličene, ale to preto, že sa nevidíme rovnako čistými a svätými očami, akými na nás hľadá Boh. Ak

pochybujete o tom, čo hovorím, vypočujte si slová apoštola Pavla v jeho liste Rímskym: „*Nieto spravodlivého ani jedného; niet toho, kto by rozumel, niet, kto by vážne hľadal Boha; všetci sa odchýlili, napospol stali sa neuzitočnými; niet toho, kto by činil dobro, niet ani jedného. Ich hrdlo otvorený hrob; svojimi jazyky hovorili lešť, jed lútych hadov pod ich rtami; ktorých ústa sú plné kliatby a horkosti; ich nohy rýchle vyliať krv; skrúšenie a bieda je na ich cestách, a cesty pokoja nepoznali. Niet bázne Božej pred ich očami.*“ Toto je Božie pochmúrne hodnotenie ľudstva, a to všetko preto, lebo človek má zlé, hriechom skazené srdce. Preto Pavol pokračuje ďalej: „... *zo skutkov zákona nebude ospravedlnené pred ním niktoré telo,*“ a potom podporuje toto tvrdenie tým, že hovorí: „*Lebo nieto rozdielu, lebo všetci zahrešili a postrádajú slávy Božej.*“

Ak je to s nami také zlé, ako môže byť niekto ospravedlnený alebo zachránený? Odpoveď je daná hneď v nasledujúcom verši: „... *ospravedľňovaní sú darmo jeho milosťou, skrze vykúpenie, vykúpenie v Kristu Ježišovi.*“ Ospravedlnenie nie je a nemôže byť ničím, čo by sme si zaslúžili svojimi skutkami, pretože aj tie naše najlepšie skutky sú poznačené hriechom, keďže pochádzajú zo skazeného srdca. Namiesto toho je ospravedlnenie udelené zadarmo (z milosti) skrze vykúpenie, ktoré získal Ježiš na kríži. Avšak ako ty a ja, ako jednotliví hriešnici, dostávame toto ospravedlnenie? Pavol dáva odpoveď tiež na túto otázku, keď vraví: „*A tak usudzujeme, že sa človek ospravedľňuje vierou bez skutkov zákona.*“ A tak môžeme dostať úplné odpustenie všetkých našich hriechov pokáním a vierou v život a dielo, ktoré Kristus vykonal na kríži. Všetko v nás je poškvrnené, ale môžeme byť očistení a zachránení z hriechov len pokáním a vierou v dokonalého Spasiteľa Ježiša Krista. Už si v neho uveril, priateľu?

Michael Steedman

Poznámka redakcie:

A) Pozri článok „Michael Steedman, Čo vychádza zo srdca človeka – 1“, Solas číslo 45, zima 2019, str. 28

Jazyky Bábela

Pôvod jazykov predstavuje pre evolucionistov závažný problém: „Ako sa z človeka stal hovoriaci tvor, ktorý dokáže komunikovať zmysluplné informácie pomocou jazyka?“

Pôvod jazykov predstavuje pre evolučné učenie vážny problém. Po vydaní Darwinovho diela „O pôvode druhov“ v roku 1859 sa špekulácie o tejto téme rozšírili. Niektoré z nich boli natoľko absurdné, že Parížska lingvistická spoločnosť „Société de Linguistique de Paris“ vydala zákaz na všetky takéto diskusie, ktorý trval viac ako storočie¹⁾.

Moderní evolucionisti hľadajú odpovede v primitívnych „symboloch“, pomocou ktorých údajne začal ľudský jazyk u ľudopopov jednoduchým vrčaním a zvukmi ako reakcia na rôzne podnety, napr. na ohrozujúce dravce. Z nich údajne vznikla sekvencia symbolov,²⁾ ktoré postupne prešli do jednoduchých viet, do stále vyšších a zložitejších usporiadaní slov a nakoniec do abstraktných konceptov.

Zvieratá komunikujú mnohými spôsobmi vrátane zvukov – napr. pokriky v nebezpečenstve či pri párení atď. Ako však naznačuje rozsiahly výskum, iba ľudia majú skutočný jazyk so syntaxou a gramatikou, ktorý sa bez námahy učíme ako deti.

Evolucionisti Christiansen a Kirby sú nútení ohľadom vývoja jazyka dospieť k nasledovnému záveru: „Panuje nevyhnutný skepticizmus, či vôbec niekedy nájdeme odpovede na niektoré otázky týkajúce sa evolúcie jazyka a poznania.“³⁾

A Jean Aitchison cituje známeho lingvistu Josepha Greenberga: „... evolúcia jazyka ako takého nebola nikdy dokázaná a na základe súčasných dôkazov sa musí vychádzať z prirodzenej rovnosti všetkých jazykov“⁴⁾

Evolučný scenár „od vrčania ku gramatike“ má vážne problémy. Jedným z predpokladov evolučnej teórie je, že čím hlbšie ideme do minulosti jazyka všeobecne, a to akéhokoľvek jazyka, tým jednoduchší by mal byť. Naopak, v realite je zložitejší, so všetkými druhmi gramatických a sémantických detailov, ktoré sa postupne strácajú v neskoršom jazyku, čo je úplne v protiklade s evolučnými predpokladmi.

Pre ilustráciu: Stará angličtina pred 1 000 rokmi mala štyri pády pre podstatné mená s pozostatkami piateho pádu, každý pád bol riadne používaný, plus rôzne tvary pri časovaní sloviess.⁵⁾ Mnohé z týchto prvkov zanikli dokonca už v stredovekej angličtine a ešte viac z nich zaniká v modernej angličtine. Napríklad slovesá v podmienovacom spôsobe a rozlíšenie medzi druhou osobou v jednotnom čísle (singulár) a v množnom čísle (plurál).

Preto je potrebné tento evolučný scenár vážne spochybniť.

Jafetské, semitské a hamitské jazyky

Ďalší problém evolucionistov sa týka nesmierne hlbokých rozdielov v štruktúre medzi základnými jazykovými skupinami. Zdá sa, že tieto skupiny nie sú navzájom spríbuznené. Je zaujímavé, že filológovia, hoci neveria záznamu o Noachovi, dlhú dobu klasifikovali jazyky na semitské, hamitské (chamitské) a jafetské podľa synov Noacha. (*Poznámka prekladateľa*: Synovia Noacha sa volali Sem, Cham a Jafet.). Tieto názvy (označenia) sú síce čiastočne dedičstvom tradície,

avšak sekularisti v minulosti uznávali, že raná história starovekého Blízkeho východu⁶⁾ odrážala v širšom zmysle rozptýlenie národov v troch základných prúdoch, ako je to zaznamenané v 1. knihe Mojžišovej (Genezis) kapitole 10 – podľa príslušných jazykových skupín. A tak bola *jafetská skupina* zaradená do indoeurópskej jazykovej rodiny, *semitská* k jazykom Blízkeho východu a *hamitská* k jazykom Egypta a Afriky, pričom každá skupina sa odlišovala od ostatných.

Semitská rodina jazykov

Semitská jazyková rodina sa rozdeľuje do troch ďalších podkategórií:

Východosemitské jazyky: akkadský a jeho dialekt. Hoci má akkadský jazyk do určitej miery spoločnú slovnú zásobu so západosemitskými jazykmi ako hebrejčina, veľká časť slovnej zásoby je odlišná, zatiaľ čo niektoré – najmä babylonský dialekt – pochádzajú zo sumerčiny⁷⁾.

Západosemitské jazyky: aramejský, hebrejský, moábsky, kanaánsky, fénický, ugaritský atď.

Juhosemitské jazyky: arabský, etiópsky, palmýrsky, nabatejský

Indoeurópska rodina jazykov

Chetitský, luwianský, palaický, sanskrit, staroperzský, klasický grécky a koiné, latinský, staroteutonický a slovanské jazyky atď. Predpokladajú sa prepojenia chetitčiny a jej dialektov s gréčtinou a ďalej s indoeurópskymi jazykmi strednej Európy, avšak podrobnosti zostávajú neisté.

Hamitské jazyky

Hamitské jazyky sú v podstate odvodené z egyptčiny (viac nižšie).

Mnohopočetné nespríbuznené jazyky

V posledných rokoch mal tento trojpramenný jazykový prúd tendenciu rozpadat' sa, keďže z tohto regiónu pochádza viac raných jazykov, ako naznačuje táto základná schéma. Na jazykovej scéne starovekého Blízkeho východu je skutočne pozoruhodný hojný výskyt nespríbuznených, avšak veľmi zložitých jazykov. To však nie je v rozpore s biblickým tvrdením, že potomkovia Jafeta, Chama a Sema sa rozšírili na zemi „každý podľa svojho jazyka“ (1. Mojžišova 10:5, 20, 31). Naopak, nachádzame presne to, čo by sme očakávali podľa príbehu o Babylonskej veži.

Prvý jav

Do popredia vystupujú dva javy. Tým prvým je, že všetky tieto jazyky sa objavujú na scéne v približne rovnakom čase – v polovici tretieho tisícročia pred Kristom podľa konvenčnej chronológie. Pre sekulárnych vedcov zostáva ich pôvod nejasný. Je to svedectvo náhlejšej rozmanitosti a raných etnických presunov týchto národov, presne tak, ako by sme to očakávali podľa záznamu v 1. Mojžišovej 11:8-9. Hlavné jazyky a jazyky skupín starovekého Blízkeho východu sú nasledovné, pričom navzájom nesúvisia (nie sú príbuzné):

Sumerský jazyk

Sumerčina je pôvodným jazykom Dolnej Mezopotámie. Aj keď zatiaľ z tohto jazyka rozumieme len niečo okolo 75 %, obsahuje podstatné mená či slovné základy vyjadrené jednoduchou slabikou alebo dvojslabikou, k čomu sa pridávajú ďalšie slabiky. Podstatné meno môže mať desať pádov. Sloveso je v tomto jazyku

veľmi zložitá a môže mať celý rad predpôň a prípon. Výsledkom môže byť slovo, ktoré by sa v angličtine muselo vyjadriť dlhou frázou alebo dokonca vetou.

Elamský jazyk

Elamčina je jazyk, ktorým sa hovorilo v juhozápadnej časti Iránskej roviny. Bolo identifikované „protoelamské“ písmo, ale jeho jazyku zatiaľ veľmi nerozumieme.⁸⁾

Egyptský jazyk

Egyptský jazyk v čase faraónov bol veľmi komplexný. Platilo to aj o jeho hieroglyfickom písme⁹⁾. Z neho pochádza koptský jazyk, ktorý je neskoršou formou egyptského jazyka, ako aj celá rodina hamitských a afroázijských jazykov. Aj keď egyptčina nebola príbuzná s jazykmi semitského sveta, mnohé z týchto jazykov prevzali (vypožičali si) slová z egyptského jazyka.

Churritský jazyk

Churritčina je jazykom kráľovstva Mitanni zo zhruba 17. storočia pred Kristom.¹⁰⁾ Najskôr sa objavuje v textoch v klinovom písme koncom tretieho tisícročia pred Kristom.¹¹⁾

Chattijský jazyk

Chattijčina je najstarším jazykom Anatólie, z ktorého sa nám zachovalo len málo krátkych textov. Nesmieme si ju zamieňať s neskoršou indoeurópskou chetitčinou.¹²⁾

Kassitský jazyk

Kassitčinou hovoril ľud (národ) neznámeho pôvodu, pochádzajúci pravdepodobne z pohoria Zagros, ktorý ovládol Babylon v období po tom, ako ich prepustil chetitský kráľ Muršilis I. (v konvenčnej

chronológii sa to datuje na rok 1 595 pred Kristom). Tomuto jazyku rozumíme len čiastočne pre nedostatok textov.

Etruský jazyk

Etruština je jazykom usadlíkov na území dnešného Toskánska ešte pred osídlením Rimanmi. Zdá sa, že Etruskovia sa tu usídlili počas druhého tisícročia pred Kristom. Zatiaľ čo Etruskovia prevzali grécke písmo (pôvodne fénické) začiatkom prvého tisícročia pred Kristom, samotný jazyk predchádza tento vývoj o mnoho storočí (je o mnoho storočí starší).

Jazyky údolia Indus

Písmo tejto veľmi ranej kultúry zostáva nerozlúštené a jeho jazyk neznámym. Lingvista (jazykovedec) Barry Fells sa pokúsil o jeho rozlúštenie v roku 1970. Dospel k záveru, že písmo bolo abecedné (založené na abecede) a malo 6 samohlások a 24 spoluhlások. Zatiaľ čo tento jazyk, opäť zložitý (komplexný) vo svojej štruktúre, bol očividne indoeurópsky, Fells dospel k záveru, že bol priamym predchodcom sanskritu.¹³⁾ Aj keď nie všetci prijali Fellsovo rozšifrovanie, spojitost' so sanskritom mu dáva vierohodnosť.

Druhý jav

Antické (staroveké) jazyky Blízkeho východu (a starej Európy) vrátane indoeurópskych už dávno zanikli, a to až do tej miery, že viacerým jazykom, akými sú sumerčina, elamčina, churritčina, etruština, kassitčina a chattijčina dokonca dnes nedokážeme plne porozumieť, hoci z tých prvých štyroch sa nám zachovalo celkom slušné množstvo textov. Avšak je možné všimnúť si, že niečo zo slovnej zásoby z týchto starovekých

jazykov prešlo do neskorších jazykov. Predovšetkým sa to týka slov chetitčiny, ktoré prevzala gréčtina a latinčina a neskôr prešli aj do jazykov západnej Európy: napr. wātar ako water (voda). Akkadské slová môžeme vystopovať buď v latinčine, alebo v arabčine a cez ne dokonca v niektorých moderných jazykoch: napr. gammalu ako camel (čava), šamaššammu ako sesame (sezam, doslovne „olej z rastliny“).

Okrem semitských, hamitských a jafetských jazykových skupín museli byť výsledkom udalosti v Bábeli aj ďalšie príznačné lingvistické skupiny, ako napríklad z východnej Európy, Ázie a Ďalekého východu. Avšak na rozdiel od raných jazykov Blízkeho východu, raná história týchto jazykov sa stratila v prachu dejín. Väčšinou z nich sa ešte stále hovorí. Ide o tieto jazyky:

Slovanské jazyky

Sú jazykmi východnej Európy a Ruska. Spolu s ďalšími úzko spríbuznenými baltickými jazykmi tej istej rodiny, akými sú litovčina a lotyščina, patria do východnej rodiny indoeurópskych jazykov.

Uralská jazyková skupina

Zahrňa maďarčinu, fínčinu, estónčinu a ďalšie jazyky, ktorými sa hovorí v okolí baltického regiónu, a aj východne od neho. Tieto jazyky sú však odlišné, nie sú vo vzťahu so slovanskými jazykmi.

Altajská jazyková skupina

Turečtina, mongolčina, kórejčina, japončina

Sinotibetská jazyková skupina

Tibetský jazyk, barmský jazyk, staročínština

Zo Sineáru do celého sveta

Podľa 1. Mojžišovej 11:2 sa zmätenie jazykov udialo v „zemi Sineáre“, ktorá sa spomína aj v 1. Mojžišovej 10:10 a 14:1. Sineár je bezpochyby Dolná (južná) Mezopotámia. Touto identifikáciou sme si istí vďaka prepojeniu na ďalšie známe mestá v tejto oblasti (1. Mojžišova 10:10) a vďaka tomu, že Sineár je cieľovým miestom (miestom určenia) pre Židov v ich vyhnanstve (exile), ako sa spomína v Danielovi 1:2.

V protiklade k tomu, čo sa dočítame v niektorých komentároch vykladajúcich 1. knihu Mojžišovu (Genezis),¹⁴⁾ tieto rôznorodé, nezlučiteľné jazyky neboli výsledkom prirodzeného vývoja z jedného pôvodného jazyka počas toho, ako plynul čas. Naopak, pri štúdiu starovekých (antických) jazykov a ich zemepisného rozšírenia nachádzame dôkazy, ktoré sú v súlade s tým, čo opisuje 1. kniha Mojžišova: náhly, nadprirodzený Boží zásah, ktorým vznikla celá paleta veľmi komplexných (so zložitou štruktúrou) navzájom nespríbuznených jazykov. Výsledkom bol celý rad jazykov Blízkeho východu, o ktorých sme písali vyššie, ktoré sa objavili naraz v tom istom čase — v druhej polovici tretieho tisícročia pred Kristom.¹⁵⁾

Zatiaľ čo rané, veľmi komplexné jazyky Blízkeho východu, ktoré boli výsledkom udalosti okolo veže v Bábeli, zostali jazykmi, ktorými sa hovorilo počas niekoľkých storočí, väčšina z nich nakoniec vymrela. Niektoré skôr (napr. sumerčina a chattijčina), iné neskôr (napr. churritčina a etruský jazyk). Avšak ostatné jazyky (alebo ich lingvistickí potomkovia) pretrvali vďaka následnému rozptýleniu jednotlivých národov či kmeňov naprieč Áziou až

po Ďaleký východ. Takými sú uralčina, altajské jazyky a sinotibetské (nazývané aj čínsko-tibetské či indočínske) jazyky, o ktorých sme hovorili vyššie. Počas toho sa v Európe, na Blízkom východe a v Afrike tri hlavné jazykové prúdy – jafetský, hamitský a semitský – skonsolidovali do troch jazykových rodín – indoeurópskej, afroázijskej a semitskej.

Záver

Keďže kniha *Genezis* (1. Mojžišova) opisuje skutočnú (reálnu) históriu (dejiny), čo potvrdzujú aj novozmluvní pisatelia a sám Pán Ježiš Kristus, neprekvapuje nás, že scéna na poli jazykov antického Blízkeho východu je v súlade s tým, čo opisuje kniha *Genezis*.

Pôvodný článok (v angličtine) „Murray Adamthwaite: *The languages of babel*; sa nachádza na web stránke spoločnosti Creation Ministries International (CMI), *Creation* 42(1):52–55, January 2020, na adrese <https://creation.com/tower-of-babel-languages>. Preložené a uverejnené so súhlasom CMI. Do slovenčiny preložila Martina Mesárošová (Solas o.z.).

Zdroje a poznámky:

- 1) Christiansen, M.H. and Kirby, S., *Language Evolution: consensus and controversies*, *Trends in Cognitive Sciences* 7(7):300, 2003.
- 2) Christiansen and Kirby, ref. 1), pp. 301–2.
- 3) Christiansen and Kirby, ref. 1), pp. 301–2.
- 4) Jean Aitchison, *Language Change: Progress or Decay?* 4th edition, New York: Cambridge University Press, p. 240, 2013, citing J. Greenberg, *The nature and uses of linguistic typologies*, *International Journal of American Linguistics*, 23(2):75, 1957
- 5) Bruce Mitchell and Fred C. Robinson, *A Guide to Old English*, Fifth Ed., Oxford, Blackwell, 1992, p. 62.
- 6) „Blízky východ“ v tomto článku používame v striktnom význame, odkazujúc na sýrsko-palestínsky región a až po Iránsku rovinu. „Stredný východ“ správne odkazuje na región od Afganistanu až po Mjanmarsko (Barmu) a „Ďaleký východ“ je Thajsko, Vietnam, Čína, Japonsko atď. Použitie výrazu „Stredný východ“ pre oblasť Palestíny, Sýrie, Mezopotámie atď. je mylným výplodom modernej žurnalistiky a politiky.
- 7) Huehnergard, J., *A Grammar of Akkadian*, Winona Lake, Eisenbrauns, pp. 599–603, 2005
- 8) Gragg, G.B., *Less-Understood Languages of Ancient Western Asia*, in *Civilizations of the Ancient Near East (CANE)*, Vol. IV, New York, Scribner's, pp. 2162–63, 1995
- 9) Gardiner, A., *Egyptian Grammar*, 3rd Edn, Oxford, Ashmolean Museum, pp. 438, 443–542, 1957
- 10) Gurney sa domnieva, že zatiaľ čo churritčina bola jazykom obyvateľstva Mitanni, ríši vládla „kasta Indoárijcov“, ktorých jazyk mal príbuzné črty so sanskritom. Pozri Gurney, O.R., *The Hittites*, Penguin Books, p. 107, 1990
- 11) Edzard, D.O., *Sumerian Grammar*, SBL, Atlanta, p. 4, 2003; Wilhelm, G., *The Hurrians*, Warminster, Aris & Phillips, p. 7, 1989
- 12) Gurney, ref. 10, p. 101; Gragg, ref. 8, pp. 2174–76
- 13) Fell, J, Part 2: Barry Fells' Revolution in Deciphering Old World Scripts, *21st Century Science and Technology*, Summer, p. 53, 2001
- 14) ako je to rozobraté v Aalders, G.Ch., *Genesis, Volume I*, Bible Student's Commentary Series, Engl. Tr. Zondervan, pp. 253–4, 1981
- 15) Musíme dať pozor a rozlišovať medzi neskorším písomne zdokumentovaným (potvrdeným) jazykom a jeho skoršou skutočnou existenciou v podobe „lingua franca“ (dorozumievací jazyk). Časový rozdiel medzi týmito dvoma môže predstavovať storočia. Obzvlášť to platí v prípade etruského jazyka a možno aj v prípade elamčiny.

Milí priatelia a sympatizanti časopisu Solas!

Službu zdruzenia Solas môžete podporiť aj svojimi 2 percentami z dane z príjmu. Na príjem 2 percent z dane z príjmu sme zaregistrovaní „V Notárskom centrálnom registri určených právnických osôb (NCRpo) dňa 24. 9. 2019 pod sp. zn. NCRpo 145/2019“. Zdaňovacie obdobie 2019 (rok príjmu 2 % podielu zaplatenej dane 2020).

Údaje, ktoré potrebujete uviesť do vášho daňového priznania – do oddielu „Údaje o prijímateľovi“:IČO: **42064619**Právna forma: **Občianske združenie**Obchodné meno (názov): **Solas**Sídlo – ulica: **Smreková**Súpisné/orientačné číslo: **3093/11**PSČ: **010 07** Obec: **Žilina 7**

Potrebné formuláre si môžete stiahnuť aj z web stránky zdruzenia Solas (<http://solas.sk/o-nas/> podpora-sluzby-zdruzenia-a-casopisu) alebo navštívte adresu <https://www.dvepercenta.sk/>

Solas číslo 46, 13. ročník, 2020/1 (jar)

Časopis *Solas* vydáva občianske združenie Solas, Smreková 11, 010 07 Žilina 7.

IČO: 42064619. Je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod číslom EV 22/08.

Vychádza štyrikrát do roka.

Je nepredajný. Odberateľom ho zasielame bezplatne.

Číslo 46 vyšlo 2. marca 2020 v náklade: 1 480 ks.

Tlač a distribúcia: Alfa print, s. r. o., Martin, www.alfaprint.sk

Žiadosti o zaradenie do zoznamu odberateľov pošlite na poštovú alebo e-mailovú adresu redakcie.

Dobrovoľné finančné príspevky a dary môžete posielat' na účty:

Z územia Slovenska: VÚB Žilina, číslo účtu: SK08 0200 0000 0024 8691 6455;

Z Českej republiky: Poštovní spořitelna, číslo účtu: 247761864/0300

Zo zahraničia: Číslo účtu v tvare IBAN: SK08 0200 0000 0024 8691 6455,

SWIFT: SUBASKBX; VÚB, Mlynské nivy 1, SK 829 90 Bratislava 25, Slovakia.

Fotografie: Redakcia *Solas*

Zodpovedný redaktor: Drahoslav Vajda, <http://drahoslav.solas.sk>

Adresa redakcie: Redakcia *Solas*, P. O. Box 76, 010 07 Žilina 7, Slovensko

(Address: Editorial Board *Solas*, P. O. Box 76, SK 010 07 Žilina 7, Slovakia, Europe)

Tel. číslo redakcie: +421 948 444 155

e-mail: redakcia.solas@solas.sk; solas@solas.sk

web stránky: www.solas.sk; casopis.solas.sk; blog.solas.sk

ISSN 1337-883X

SOLA SCRIPTURA
SOLUS CHRISTUS
SOLA GRATIA
SOLA FIDE
SOLI DEO GLORIA

**A Boh požehnal Noacha a jeho synov
a riekol im:**

Plod'te sa a množte sa a naplňte zem.

1. Mojžišova 9:1

Jedine Bohu patří sláva

**Časopis Solas je, alebo sa môže stať, aj vašim časopisom.
Čítajte a rozširujte ho. Prispievajte svojimi článkami, svojím svedectvom.
Podporujte ho modlitebne, podporujte ho finančne.**

www.solas.sk